

Patnubay ng WorkBC para sa mga Magulang

ISANG CAREER DEVELOPMENT RESOURCE PARA SA MGA MAGULANG UPANG SUPORTAHAN ANG MGA KABATAAN

Mahal na mga magulang at caregivers:

Habang ang mga estudyante ay naghahandang lumabas ng high school —at kasing aga pa ng middle school—marami silang mga mahahanap na opsyon. Magkakaroon sila ng maraming nakalilitong mga katanungan. Saan ba mag-aaral? Magkano ang kakailanganin para dito? Anong programa ba ang pipiliin?

Alam natin na sa darating na 10 taon, halos 80% ng mga trabaho ay mangangailangan ng takdang uri ng training o edukasyon sa postsecondary system. Ang pagkakaroon ng access sa abot-kayang training at edukasyon pagkatapos ng high school ay magbubukas ng maraming pintuan para sa mga mag-aaral na pumapasok sa workforce. Kapag sinuportahan ninyo ang inyong anak na teenager na gumawa ng madaling transisyon, matutulungan ninyo siyang makuha ang karerang gusto niya sa kasalukuyang competitive job market.

Sasabihin ng impormasyon sa patnubay na ito kung paano pumili nang mainam. Ang patnubay ay may impormasyon tungkol sa mga trabahong inaasahan naming magiging in-demand sa mga darating na taon, at kung anong mga programa sa edukasyon, training at pagpapalano ng karera ang available. Ito'y nag-aalok ng mga ideya at impormasyon tungkol sa mga programa at mga serbisyo na makakatulong sa inyo at sa inyong mag-aaral habang magkasama kayong gumagawa ng ilang mga desisyon.

Bilang mga magulang, caregivers, mga guro at mentors, matutulungan natin ang mga kabataan na magtagumpay sa kanilang mga layunin. Sa tulong ng ating patnubay at kaunting paghikayat, masusuportahan natin sila habang hinahamon nila ang kanilang sarili na humusay sa tulong ng edukasyon at pagsisikap sa trabaho. Sana'y maituturing ninyong isang mahalagang resource ang patnubay na ito at na makakatulong ito sa inyo na magsimula ng dialogue sa inyong anak na teenager upang malaman ang daan patungo sa pag-aaral.

Sana'y magtagumpay ang inyong mag-aaral sa bawat hakbang ng kanilang landas patungo sa isang maliwanag na kinabukasan.

Honourable Melanie Mark
*Minister of Advanced Education,
Skills and Training*

Honourable Rob Fleming
Minister of Education

Honourable Shane Simpson
*Minister of Social Development and
Poverty Reduction*

MGA NILALAMAN

ANG PAGSIMULA	2	PAGTAKDA NG MGA LAYUNIN, PAGGAWA NG PLANO	18
Panimula	2	Ano ang career portfolio?	18
Mga hámon na khinaharap ng kabataan ngayon	3	Hakbang: Gumawa ng desisyon – Tulungan ang kabataang magtakda ng mga layunin	19
Suporta sa mga paaralan para sa pagpapalano ng karera	3	Planuhin ang mga hakbang	20
Pagpapalano ng karera	4	Pamahalaan ang mga hamon at lutasin ang mga problema	20
Mga hakbang sa pagpapalano ng paglalakbay patungo sa karera	4	ALAMIN ANG MGA DAAN PATUNGO SA PAG-AARAL	21
Ika-1 Hakbang: Kilalanin ang iyong sarili	5	Ika-4 na Hakbang: Gawin mo ito – Sundin ang plano at kumilos	21
Maghandang tasahan ang mga opsiyon sa karera	6	Mga daan patungo sa pag-aaral	21
ALAMIN AT ASESUHIN ANG MGA OPSIYON	7	Pagpili ng kurso sa high school	22
Ika-2 Hakbang: Alamin ang mga posibilidad	8	Pagbayad para sa edukasyon	23
Impormasyon tungkol sa labour market – Mga oportunidad sa labour market ng B.C.	9	SAAN KUKUHA NG IMPORMASYON UKOL SA PAGPAPALANO NG KARERA	26
Mga industriya	9	Impormasyon na Makukuha sa British Columbia	26
Mga okupasyon	11	Impormasyon na Makukuha sa Buong Bansa	28
High Demand na mga okupasyon sa B.C.	12	MGA MAHAHALAGANG TERMINO AT MGA KAHULUGAN	30
Humanap ng tulong – Kumuha ng suporta	15		
Alamin nang husto ang isang karera	15		
Anu-ano ang skills na hinahanap ng mga tagapag-empleyo?	16		
Mga karera sa trades	17		

ANG PAGSIMULA

Panimula

Habang ang iyong anak na teenager ay nasa secondary na paaralan at lampas nito, pag-iisipan niya ang kanyang kinabukasan at mga opsiyon sa karera. Bilang isang magulang, mahalaga ang tungkuling ginagampanan mo sa prosesong ito.

Ang Patnubay ng WorkBC para sa mga Magulang ay tumutulong sa mga magulang sa B.C. na suportahan ang kabataan habang tinitingnan nila ang kanilang mga opsiyon at habang gumagawa sila ng mga desisyon tungkol sa edukasyon at karera. Ang patnubay ay makakatulong din sa mga guardian, mga kapamilya at ibang mga tagasuporta. Matutuklasan mo ang mga praktikal na ideya at resources para sa kabataang iyong minamahalaga habang iniimbestiga nila at pumipili sila ng karera.

Isipin ang iyong sarili bilang isang coach na naghihikayat at nagbibigay ng impormasyon. Ang coach ay kumikilos bilang isang ally, at tumutulong siyang patnubayan ang kabataan upang magawa niya ang kanyang mga sariling ideya, mga layunin, at mga desisyon.

Ang paglakbay ay magbibigay ng maraming mga oportunidad para matuto at mai-apply ng iyong anak ng teenager ang skills na gagamitin niya sa kanyang buong buhay. Matutulungan mo siyang idibelop ang skills na ito para magtagumpay siya sa buhay at sa karera.

Ang pagbabahagi ng iyong mga karanasan ay maaaring makatulong sa iyong anak na teenager na pag-iisipan ang kanyang mga sariling plano. Maglaan ng ilang minuto upang isipin ang iyong sariling career path, ang iyong mga interes at mga hilig, at kung paano maikukonekta ang mga ito sa kung nasaan ka na ngayon. Magbalik-tanaw sa kung paano mo nakita ang iyong kinabukasan noong ikaw ay teenager. Sino ang tumulong sa iyo?

Tandaan na sa kahabaan ng anumang paglalakbay ay laging may 'di-inaasahang mga pagliko. Paminsan-minsan ay kinakailangang magkaroon ng isang "Plan B." Ano ang nangyari – kung mayroon man nangyari – kung bakit pinalitan mo ang iyong mga plano?

Mga hámon na hinaharap ng kabataan ngayon

Maaaring hinaharap ng kabataan ngayon ang ilan sa mga parehong bagay tulad ng hinarap mo noong ikaw ay bata pa. Gayunpaman, ang mga mapagpipilian ay lubos na nadagdagan. Bukod pa rito napakarami ng impormasyon na dapat malaman ng mga kabataan para gumawa sila ng desisyon. Ang ilang mga bagay na ipinahayag ng mga teenager ay ang mga sumusunod:

- Maaaring hindi nila makamit ang kanilang mga ambisyon.
- Kapag mali ang desisyon nila ngayon, maaaring makaapekto ito sa kanila sa mahabang panahon.
- Pakiramdam nila na 'di nila maaaring makausap ang kanilang mga magulang tungkol sa nangyayari sa kanilang buhay.
- Hindi sila magkakaroon ng panahong hanapin ang kanilang mga sarili at hanapin ang mga hilig nila.
- Napakaraming dapat na pagpasiyahan at napakaraming nangyayari sa kanilang buhay.

Paano mo sila matutulungang mabisang pamahalaan ang mga pag-iisip na ito? Pakinggan sila, tanggapin ang kanilang mga kinatatakutan, at hikayatin sila. Subukan ang mga bagong bagay, at suportahan silang gawin din ito. Ibahagi ang iyong mga sariling karanasan, at ipaalala sa kanila na OK lang na magkamali at matuto at umunlad. Ang mga desisyon sa karera ay hindi kinakailangang panghabang-buhay at ang mga ito ay maaaring baguhin sa katagalan ng panahon. Dahil kung tutuusin ay mga panghabang-buhay na proseso ang pag-aaral at career development.

Suporta sa mga paaralan para sa pagpapalano ng karera

Ang edukasyon para sa karera ay bahagi na ngayon ng curriculum mula kindergarten hanggang grade 12, at may dalawang bagong learning areas na dedikado sa career development sa buong kahabaan ng Graduation Years. May karagdagang impormasyon tungkol sa Career Life Education at Career Life Connections na mahahanap sa curriculum.gov.bc.ca.

Sa kahabaan ng kanilang edukasyon, tinutuklas ng mga mag-aaral ang kanilang mga hilig, dinidebelop nila ang kanilang mga kalakasan at competencies, at nakakaranas sila ng iba't-ibang mga oportunidad na may kinalaman sa karera, sa loob at labas ng paaralan. Kabilang sa mga oportunidad na ito ang service learning, fieldwork projects, at work experience. Matutulungan din ng mga mentor ang mga mag-aaral na pag-isipan ang kanilang mga karanasan habang sila'y natututo, at magdibelop ng plano para sa kanilang landas ng karera sa kinabukasan. Ang mga sumusunod ay ilang halimbawa ng career development:

- Ang Applied Design, Skills and Technologies (K-12) curriculum; ito'y isang experiential, hands-on learning program
- Ang Youth Explore Trades Skills sa grade 10 hanggang 12; ito'y may 25 hanggang 30-oras na modules sa iba't-ibang hands-on at skill-based learning
- Ang Work Experience 12; ito'y oportunidad upang makakuha ng graduation credit habang ginagamit ang mga oportunidad sa work-based training
- Ang dual-credit na mga oportunidad, kung saan ang mga mag-aaral ay nakakuha ng high school credit habang sinisimulan ang apprenticeships, kinukumpleto ang mga certificate, at nagtratrabaho patungo sa pagkuha ng mga professional certification at mga diploma

Tingnan ang *Selection ng kurso sa high school*, p. 22.

Quick Fact

Ang mga magulang ay ang pinakamalaking impluwensiya ng mga teenager sa pagpili ng karera. Inilista ng mga teenager na ininterbyu para sa publikasyong ito ang kanilang mga magulang bilang mga tao na pinakamalamang na kakausapin nila tungkol sa mga karera.

Mga Layunin ng Edukasyon para sa Karera

Ang curriculum ng BC Career Education ay nag-aambag sa pag-unlad ng mga mag-aaral bilang edukadong mga mamamayan.

Ang mga mag-aaral ay inaasahang:

- maunawaan kung paano nauugnay ang personal skills, mga katangian, mga pinahahalagahan, attitude, mga interes, at mga hilig sa iba't-ibang mga opsyon sa edukasyon at career paths
- maunawaan kung paano makakatulong sa kanila ang network ng resources, mga koneksyon at mga mentor sa pagpili ng mga karera at transisyon mula sa high school
- magdibelop ng kakayahan para sa kolaborasyon at pagpapahalaga sa iba't-ibang paraan ng pag-iisip
- magkaroon ng skills upang maging orihinal at creative sa kanilang pag-iisip
- maunawaan na ang mga karanasan sa tunay na buhay, kabilang ang pagboboluntaryo, ay makakatulong sa kanila na malaman ang mga opsyon sa karera
- magdibelop ng skills upang tulungan silang maging flexible habang nagbabago ang kanilang mga plano at karera
- maunawaan ang kahalagahan ng lugar ng trabaho na accessible, may mga indibidwal mula sa iba't-ibang bansa, at nagbibigay ng suporta at makatwirang pagtrato
- malaman kung paano nakakaapekto ang mga panlipunang impluwensiya (kultura, etniko, kasarian, atbp.) sa mga pipiliin sa buhay at career paths
- magpakita na nadibelop nila ang "core competencies" ng bawat area sa curriculum, na isinasalang-alang bilang "pangunahing skills" na kinakailangan upang magtagumpay

Ilang mga mahalagang bagay na dapat tandaan

Ang mga eksperto sa career planning sa Canada ay nagdibelo ng ilang mga ideya na tinatawag na “High Five” na mga mensahe. Lagi itong isaisip habang tinitingnan mo at ng iyong anak na teenager ang mga karera/plano sa buhay.

Walang-tigil ang Pagbabago

Ang pagbabago ay isang patuloy na puwersa kapwa sa buhay at trabaho. Gayunman, ang mga oportunidad ay madalas na lumilitaw sa mga panahon ng pagbabago. Ang pleksibilidad, pagiging versatile, at ang kakayahang umangkop ay lubos na mahalaga para sa pagtatagumpay sa career building.

Patuloy ang Pag-aaral

Ang pag-aaral ay isang patuloy na proseso sa buhay. Ang pag-aaral, pagdibelo ng skills, at trabaho, ay magkakaugnay na mga aktibidad na makakaharap mo sa isang patuloy na cycle ng mga karanasan sa career building.

Magpokus sa Paglakbay

Ang buhay ay isang ekspedisyong ng mga karanasan, at ang mga destinasyon ay mga himpilan lamang na madaraan. Sa career building, kinakailangan ang atensyon sa kapwa mga layunin na iyong tinatakda at sa lahat ng nangyayari habang tinatahak mo ang iyong mga layunin.

Sundin ang iyong puso

Lagi mong ginagawa ang iyong pinakamakakaya kapag gusto mo ang iyong ginagawa o may hilig ka rito. Ang pagtugis ng iyong mga pangarap ay nakakatulong na malinawan kung ano ang mahalaga at nagbibigay ng motibasyon sa iyo.

Magpatulong sa iyong mga ally/Maging isang ally

Ikaw ay napapaligiran ng mga taong maaaring makatulong sa iyo sa paggawa ng mga desisyon sa karera at paglakbay sa landas ng buhay.

Ang pamilya, mga kaibigan, kapitbahay, katrabaho at mga guro ay pawang mga potensyal na ally at mentors na maaaring tumulong. Magtatag ng mga network ng mga ally at maging isang mahusay na ally.

Pagpapalano ng karera

Para sa karamihan ng mga tao, ang pagpapalano ng karera ay hindi nangangahulugang gagawa sila ng isang malaking desisyon sa karera at magiging habang-buhay na lamang ito. Sa halip ay kailangang humanap ng karera na tumutugma sa mga interes, mga pagpapahalaga, skills, at mga kagustuhan ng isang tao, at pagtasa at pagbago sa mga plano kapag ito’y kinakailangan. Maaaring baguhin ng iyong anak na teenager ang kanyang direksyon kapag may mga pagbabago sa ekonomiya, sa kanyang lugar ng trabaho, mga pangyayari sa kanyang buhay, o mga interes.

Habang ang iyong anak na teenager ay gumagawa ng mga desisyon sa karera, maaaring may mga pangyayari na magdudulot sa pagbabago niya ng kanyang mga plano. Dapat isaalang-alang ang pagpapalano ng karera bilang habang-buhay na paglalakbay, na may mga pangyayaring nauulit paminsan-minsan. Sa buong prosesong ito ay matututo, uunlad, at magbabago siya sa bawat karanasan at makikinabang siya mula sa mga taong makikilala niya.

Mga hakbang sa pagpapalano ng paglalakbay patungo sa karera

Katulad ng pagpapalano ng isang biyahe, ang iyong career path ay maaaring paghiwa-hiwalayin sa ilang mga hakbang. Ipinapakita ng diagram sa ibaba ang mga yugto sa pagpapalano ng karera. Sa katotohanan ay maaaring umurong-sulong ang iyong anak na teenager mula sa anumang yugto habang inaaseso niya muli ang mga layunin ng kanyang karera. Tingnan ang mga sumusunod na seksyon sa ibaba para sa karagdagang impormasyon tungkol sa bawat hakbang.

Kilalanin ang Iyong Sarili: Alamin kung ano ang mahalaga para sa iyo at kung ano ang talagang nais mo sa buhay.

Tuklasin ang mga Posibilidad: Magsaliksik, tuklasin, at pumili ng ilang mga opsiyon na naaakma sa iyong mga interes.

Gumawa ng Choice: Gamitin ang patnubay na ito upang magdibelo ng mga layunin at gumawa ng plano.

Isagawa Ito: Ipatupad ang iyong plano upang maisagawa ito.

Ulitin: Matuto mula sa iyong karanasan at gawin ulit ito!

IKA-1 HAKBANG: Kilalanin ang iyong sarili

May mga mahuhusay na dahilan upang pumili ng isang karera mula sa alinman sa 500 career profiles na tumutugma sa iyong personalidad, mga pinahahalagahan, mga interes, at skills. Kapag ginagawa ito ng mga tao, mas malamang na mag-eeenjoy sila sa kanilang trabaho at magtatagumpay sila sa pagtupad ng kanilang mga layunin.

Kapag mas maraming nalalaman ang iyong anak na teenager tungkol sa kanyang sarili, kanyang mga talent at mga nagugustuhan, mas magiging madali para sa kanya na pumili ng career path. Kapag sapat niyang nalalaman ang kanyang sarili at ang mundo ng trabaho, matutulungan

siya nitong maunawaan kung saan siya makakahanap ng karerang tumutugma sa kanya. Siguraduhing nalalaman niya na hindi lamang iisa ang trabahong tama para sa kanya – ang mahalaga ay ang gumawa ng mahusay na desisyon.

Matutulungan mo siya sa proyektong ito. Magtanong sa kanya upang malaman kung ano ang kanyang mga gusto at hindi gusto, at linawin kung ano ang mahalaga para sa kanya. Maaari ka ring makakuha ng mga ideya tungkol sa karera habang inoobserbahan mo kung ano ang ginagawa niya sa kanyang free time.

Quick Reference

Ang WorkBC Career Toolkit ay maaaring makatulong sa iyo at sa iyong teenager na malaman ang proseso ng career planning. Bisitahin ang [WorkBC.ca/careertoolkit](https://www.workbc.ca/careertoolkit) upang makita ang toolkit online.

Halimbawa, makakagawa ng interactive quizzes ang iyong anak na teenager upang humanap ng mga karera na tumutugma sa kanyang skills, mga nagugustuhang trabaho, at mga interes.

[WorkBC.ca/careercompass](https://www.workbc.ca/careercompass)

Pag-brainstorm sa mga interes at mga hilig

Tulungan ang mga kabataang tuklasin ang kanilang mga hilig sa pamamagitan ng pagtukoy sa isang bagay na gustong-gusto nilang gawin. Kung ang iyong anak na lalaki ay nais maging musician o ang iyong anak na babae ay nais maging hockey player, gamitin ang mga ideya at mga katanungang ito upang pag-isipan ang iba pang mga karera kung saan maaaring interesado sila:

- Ano ang iba pang mga karerang hinantungan ng mga hockey player, at interesado ba sila sa alinman sa mga ito?
- Kapag ang isang musician ay gumawa ng isang album at siya'y nag-tour, ano ang iba pang mga karera na may kinalaman dito?

Magsimula sa kanilang mga interes at tulungan silang tuklasin ang lahat ng mga opsiyon na maaaring naaangkop. Hikayatin ang iyong anak na teenager na bisitahin ang [WorkBC.ca/careers](https://www.workbc.ca/careers) upang tingnan ang mga karera, mula sa mga nakaka-inspire na video hanggang sa 500 detalyadong profiles. Ang Career Compass quizzes ay magmumungkahi sa kanya ng mga karera na kanyang matutuklasan.

“Makakagawa ka lamang ng mga tamang desisyon tungkol sa iyong karera kapag nakikilala mo ang iyong sarili—ito’y mga desisyon na sumasalamain sa iyong mga pinaka-binibigyang halaga at mga alalahanin, sa halip na mahimok ka ng mga panlabas na panukat sa tagumpay tulad ng status o kita.”

Barbara Moses — Career Intelligence

Mga mahalagang punto ukol sa pag-uusap sa karera

- Gawin ang mga pag-uusap sa mga oras ng pagkain. Maaari mong pag-usapan ang mga gusto at ‘di-gusto, mga paboritong subject, mga pinahalagahan, mga talent, at mga kakayahan.
- Gamitin ang oras kasama ng iyong anak na teenager sa sasakyan upang magtanong tungkol sa kanilang mga interes at mga aktibidad.
- Sumali sa aktibidad ng iyong anak (halimbawa: isiping mag-volunteer nang magkasama).
- Gumawa ng isang listahan ng mga maaaring magustuhang karera. Pumili ng isa sa bawat buwan upang ito’y pag-usapan.
- Gumawa ng clippings ng mga artikulong maaaring pag-usapan at ilagay ito sa harap ng fridge upang makita ng lahat.
- Alamin ang musika, mga aklat, pelikula, TV shows, sports at iba pang mga bagay na nagugustuhan ng iyong anak na teenager.

Maghandang tasahan ang mga opsiyon sa karera

Ang skills, values, interests at mga kagustuhan ng iyong anak na teenager ay magmumungkahi ng ilang mga takdang karera na tutugma. Ang impormasyon ay makakatulong din sa kanila na sistematikong magkumpara ng mga opsiyon sa karera at pumili nang mahusay.

Imungkahi ang ideya ng criteria table, kung saan ilalagay nila ang kanilang pinakamahalagang criteria sa ibabaw at ang mga karerang isinasaalang-alang nila sa kaliwa. Maaaring kabilang sa kanilang criteria ang mga bagay tulad ng:

- Mga pinahalagahan
- Skills
- Personality
- Mga interes
- Mga kondisyon sa trabaho
- Lokasyon, kita, karagdagang edukasyon, mga pangkatawang limitasyon

Para sa bawat cell sa table, dapat sila maglagay ng ✓ kung saan alam nilang tumutupad ang karera sa criterion, at ? kung saan hindi sila sigurado at mayroon silang mga katanungan, at ✗ kung saan alam nila na ang karera ay hindi tumutupad sa criterion.

Mga karera	Create & design	Mag-organize	Tulongan ang mga tao nang one on one	Itatakda ko ang aking mga sariling oras ng trabaho	Magsulat at mag-research	Pinakamataas na edukasyon na kinakailangan: Bachelor’s Degree	Tumira sa Fort St. John	Oportunidad na umunlad	Magbiyahe	Magsimula sa \$20 bawat oras o mas mataas
Educational counsellor	✓	✓	✓	✗	✓	?	✓	?	✗	?
High school teacher	✓	✓	?	✗	✓	✓	✓	?	?	✓
Employment counsellor	✓	✓	✓	✗	?	✓	✓	?	✗	?
Event planner	✓	✓	✓	✗	✗	✓	?	?	?	?
Public relations coordinator	✓	✓	?	?	?	✓	?	✓	?	?
Charity fundraiser	✓	✓	?	?	?	✓	?	?	?	?

Pagkatapos ay makakapagbigay-diin sila sa mga karerang may mas kaunting ✗ at na pinaka-nagugustuhan nila. Dapat silang mag-research tungkol sa karera kung saan man sila may mahahanap na “?”. Hikayatin silang tingnan muna ang kanilang mga opsiyon at magpasiya kung alin sa kanilang mga criteria ang pinakamahalaga.

Ang prosesong ito ay maaaring iaplay sa ibang mga desisyon, tulad ng pagkumpara ng mga programa at iba’t-ibang mga post-secondary institution.

ALAMIN AT ASESUHING ANG MGA OPSIYON

Quick Reference

Hikayatin ang iyong anak na teenager na malaman kung paano at bakit pinili ng iba't-ibang British Columbians ang kanilang mga karera. Makakahanap sila ng mahigit sa 100 Career Trek videos sa WorkBC.ca.

WorkBC.ca/careertrek

Quick Fact

917,000 job openings ang inaasahan sa B.C. sa pagitan ng 2017 at 2027.

(PINAGMULAN: BRITISH COLUMBIA LABOUR MARKET OUTLOOK: 2017 EDITION)

Quick Fact

Sa 1.96 milyong British Columbians na may trabaho pero hindi self-employed, 73% ang nagtrabaho sa mga kompanyang mayroong mas kaunti sa 100 empleyado. At 38% ang nagtrabaho sa mga kompanyang mayroong mas kaunti sa 20 empleyado. Ang ibig sabihin nito'y dapat mong isaalang-alang ang mga maliliit na kompanya kapag naghahanap ka ng mga oportunidad sa trabaho, sa halip na mag-focus lamang sa mga malalaking kompanya.

(PINAGMULAN: STATISTICS CANADA)

Quick Reference

Basahin sa WorkBC ang pinakabagong impormasyon tungkol sa ekonomiya, labour market at mga high demand na trabaho.

[WorkBC.ca/labourmarket](https://www.workbc.ca/labourmarket)

IKA-2 HAKBANG: Alamin ang mga posibilidad

Oras na nakakuha na ng impormasyon ang kabataan tungkol sa kanilang sarili, ang kanilang susunod na hakbang ay ang gumawa ng listahan ng mga karerang dapat tingnan. Magre-research sila tungkol sa iba't-ibang mga okupasyon at maaari rin nilang tingnan ang mga opsyon sa loob ng mga industriyang nagugustuhan nila. Ang prosesong ito ay makakatulong sa kanila na pumili sa kanilang mga opsyon at alamin kung aling mga karera ang pinakamainam para sa kanila.

Impormasyon tungkol sa labour market – Mga oportunidad sa labour market ng B.C.

Ang impormasyon tungkol sa labour market ay impormasyon ukol sa ekonomiya, skills shortages, trends ng populasyon at forecasts sa pagdami ng trabaho (employment growth) sa darating na panahon.

Halimbawa:

- aling mga trabaho ang magiging in demand sa darating na panahon,
- aling mga rehiyon sa B.C. ang nag-aalok ng mga oportunidad para sa mga ispesipikong trabaho,
- paano maaaring maapektohan ng pagbabago sa pagdami ng populasyon ang job market, at
- marami pang iba!

Ikaw at ang iyong anak na teenager ay makakahanap ng impormasyon sa labour market kapag bumisita kayo sa WorkBC.ca/labourmarket at iba pang online sources, kapag nagbasa kayo ng dyaryo, at kapag kinausap ninyo ang mga tao sa iba't-ibang mga industriya. Kapag kumonsulta kayo sa iba't-ibang sources, makikita ng iyong anak na teenager ang pinakawastong larawan tungkol sa mga nangyayari.

Upang simulan ang proseso ng research, maaaring pag-isipan ng iyong anak na teenager ang mga katanungang ito:

- Aling mga trabaho, skills at training ang in demand?
- Aling mga industriya ang lumalaki?
- Paano nagbabago ang ating populasyon, at paano nito maaapektohan ang mga plano sa karera?
- Ano ang nangyayari sa ekonomiya na lumilikha ng demand para sa mga manggagawa?

Dapat kabilang sa proseso ng pagpapalano ng iyong anak na teenager sa kanyang karera ang mga katanungang ito. Makakatulong silang komfirmahin na ang area na nagugustuhan nila ay magkakaroon ng mga trabaho sa

darating na panahon.

Ang forecast ng 2017 edisyon ng B.C. Labour Market Outlook ay 917,000 kabuuang job openings sa pagitan ng 2017 at 2027. Mga 70% ng mga opening na ito ay upang palitan ang mga manggagawang umaalis sa labour force dahil sila'y nagretiro, nagkasakit, o namatay. Ang natitirang 30% ay mga bagong posisyon na nilikha dahil sa paglago ng ekonomiya. 78% ng mga trabaho ay mangangailangan ng kahit man lamang kaunting post-secondary education.

Mga industriya

Nasa limang industriya lamang ang kalahati ng kabuuang naka-forecast na job openings sa B.C. sa pagitan ng 2017 at 2027 (tingnan ang Figure 1 sa Pahina 10 para sa buong listahan ng mga industriya):

Industriya	Job Openings	% ng Kabuuang Job Openings
Health Care at Social Assistance	142,500	15.5%
Professional, Scientific, at Technical Services	102,400	11.2%
Retail Trade	86,900	9.6%
Accommodation at Food Services	62,700	6.8%
Transportation at Warehousing	62,400	6.8%

Makakatulong ang impormasyon tungkol sa labour

Ang impormasyon sa labour market ay makakatulong sa iyong anak na teenager na malaman ang iba't-ibang mga karera, matukoy ang maaaring gawin upang matuto, o humanap ng trabaho.

Pumili ng isang okupasyon

Makakapili sila nang mainam kapag nag-research sila tungkol sa mga okupasyon bago mag-invest ng panahon at pera upang kumuha ng training at edukasyon.

Pumili ng edukasyon o training program

Malalaman nila kung aling credentials ang hinahanap ng mga tagapag-empleyo at kung saan nag-aalok ng mga may kinalamang program.

Maghanap ng trabaho

Kapag nalalaman mo kung sino ang mga nagha-hire o kaya maaaring malapit nang mag-hire, makakatulong ito sa kanila na mag-focus sa kanilang paghanap ng trabaho. Dapat nila tingnan ang online job boards at kausapin ang kanilang mga kaibigan at kapamilya na nagtrabaho sa mga field na gusto nila.

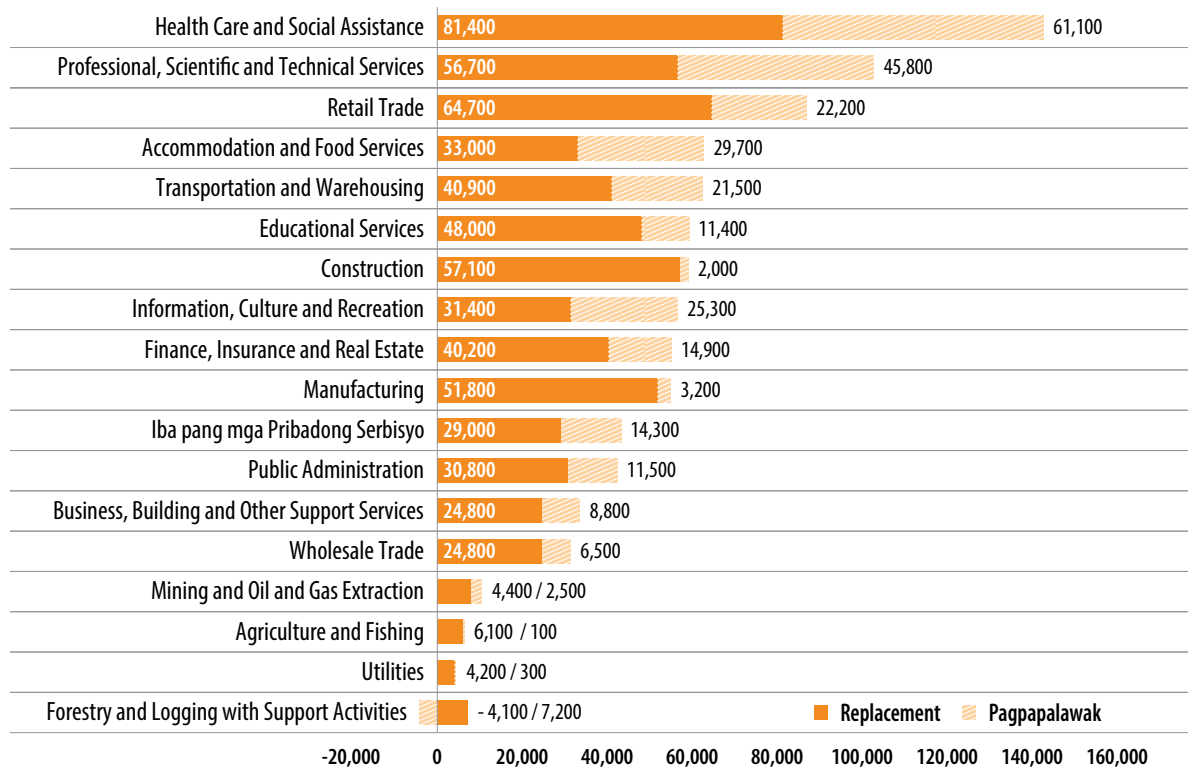
Mahamanap mo ang pinakabagong impormasyon sa labour market sa WorkBC.ca.

Dahil sa tumatandang populasyon ng B.C., ang Health Care at Social Assistance ang siyang magiging pangunahing grupo ng industriya para sa job openings sa darating na dekada. Ang industriya ay inaasahang magkaroon ng 57% ng job openings dahil kailangang palitan ang mga nagreretirong manggagawa. Ang balanse ng 43% ng mga opening ay mangyayari kapag lumaki ang health system bilang pagtugon sa mga medical na pangangailangan ng tumatandang populasyon ng B.C.

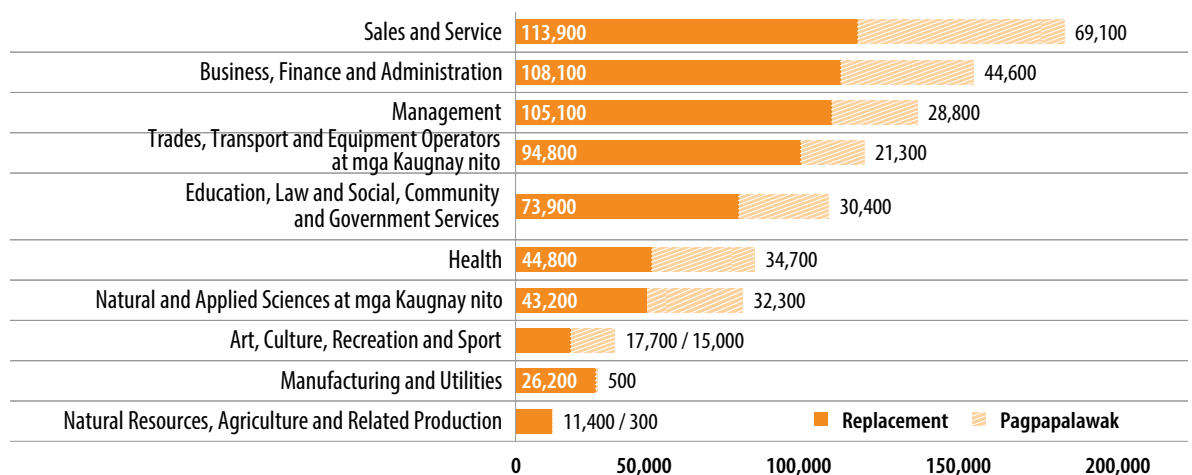
Ang ilang mga industriya ay inaasahang makaranas ng mas malaking pagdami ng employment. Halimbawa, para sa Professional, Scientific and Technical Services at Information, Culture and Recreation Industries, 45% ng mga opening ay mangyayari dahil lalawak ang industriya.

Ang ibang mga industriya kung saan kakaunti lamang ang pagdami ng employment ay makakaranas ng ibang mga pangyayari. Halimbawa, ang lahat ng mga inaasahang job opening sa mga industry ng Forestry and Logging with Support Activities ay dahil sa replacement. Ang ibang mga industriya kung saan ang replacement job openings account ay halos lahat ng job openings sa industriya ay Agriculture and Fishing (98%), Construction (97%), Manufacturing (94%), at Utilities (93%).

Figure 1: Job Openings para sa bawat Grupo ng Industriya, 2017-2027

Figure 2: Job Openings para sa bawat Grupo ng Okupasyon, 2017-2027

Mga okupasyon

Ang mga pangunahing tatlong grupo ng okupasyon ay mahigit sa kalahati (51%) ng kabuuang tinatayang job opening sa B.C. sa sampung taong panahon ng outlook.

Tulad ng ipinapakita sa Figure 2 sa naunang pahina, mga three-quarters ng mga kabuuang job opening ay inaasahang mapunta sa mga limang pangunahing grupo ng okupasyon:

Mga Grupo ng Okupasyon	Job Openings	% ng mga Kabuuang Job Opening
Sales and Services	183,000	20.0%
Business, Finance and Administration	152,700	16.7%
Management	133,900	14.6%
Trades, Transport and Equipment Operators at mga Kaugnay nito	116,100	12.7%
Education, Law and Social, Community and Government Services	104,300	11.4%

Ang karamihan ng mga trabaho sa Sales and Services — ang pangunahing grupo ng okupasyon — ang nag-aalok ng entry point sa trabaho at mga oportunidad upang idibelo at pabutihin ang skills at mga kakayahan. Ang mga pangalawa at pangatlong grupo (Business, Finance at Administration; at Management) ay may iba't-ibang mga oportunidad sa employment, at ito'y may mga mahalagang tungkulin sa pag-function at pagiging competitive ng halos lahat ng organisasyon sa B.C.

Para sa ilang mga pangunahing grupo ng okupasyon, ang demographics — at hindi ang ekonomiya — ang siyang nagdudulot ng mga opening. Halimbawa, mga 98% ng tinatayang job openings para sa mga okupasyon sa Manufacturing and Utilities at sa Natural Resources, Agriculture and Related Production ay mga replacement para sa mga nagreretirong manggagawa.

Quick Fact

Ang Science, Technology, Engineering and Mathematics (STEM) na mga okupasyon ay magkakaroon ng 83,400 job openings pagdating ng 2027, at 7.6% ng workforce ng B.C. ay kasalukuyang nagtrabaho sa mga okupasyon na ito.

(PINAGMULAN: BRITISH COLUMBIA LABOUR MARKET OUTLOOK: 2017 EDITION)

Quick Fact

Mga 18% ng mga manggagawa sa B.C. ay self-employed.

(PINAGMULAN: STATISTICS CANADA)

High Demand na Mga Okupasyon sa B.C.

Sa humigit-kumulang sa 500 na mga karera sa B.C., ang ilan ay magkakaroon ng mas mabuting oportunidad kaysa sa iba. Binabantayan nang husto ng labour market researchers sa B.C. ang labour market at tinutukoy nito ang mga okupasyon na inaasahan nilang magiging in demand. Ipapakita ng listahan ng High Demand na Mga Okupasyon ang mga pangunahing okupasyon. Alamin sa WorkBC.ca/highdemandjobs kung paano dinibelop ang listahan.

Tingnan ninyo ng iyong anak na teenager ang listahan upang malaman kung mayroong isa sa mga karerang ito ang maaaring magustuhan niya.

Moving To Balance

Ang isang moving to balance na okupasyon ay isang high demand na okupasyon na may mas kaunting mga oportunidad kaysa dati. Kung magpapatuloy ang trend na ito, maaaring tanggalin ang okupasyon sa mga update sa listahan sa darating na panahon. Ang moving to balance na mga okupasyon ay naka-highlight ng kulay turquoise.

	Okupasyon	Job Openings hanggang sa 2027	Median Rate na Suweldo 2016	Occupation Code (NOC)
 HIGH DEMAND MANAGEMENT NA MGA OKUPASYON: Karaniwang Nangangailangan ng Bachelor's, Graduate o First Professional Degree at/o kaya Makabuluhang Work Experience	Mga retail at wholesale trade managers	26,200	\$26.00	0621
	Mga restaurant at food service managers	8,500	\$19.00	0631
	Mga insurance, real estate, at financial brokerage managers	7,100	\$34.97	0121
	Corporate sales managers	5,200	\$39.23	0601
	Financial managers	4,700	\$38.46	0122
	Senior managers - financial, communications at iba pang business services	4,600	\$39.90	0111
	Mga computer at information systems managers	4,500	\$48.60	0013
	Mga facility operation at maintenance managers	4,500	\$43.75	0213
	Mga advertising, marketing, at public relations managers	4,000	\$34.97	0714
	Senior managers para sa construction, transportation, production, at utilities	3,700	\$33.65	0124
	Senior managers para sa trade, broadcasting, at iba pang mga serbisyo, n.e.c.	3,500	\$40.38	0016
	Human resources managers	3,200	\$35.26	0015
	Mga home building at renovation managers	3,100	\$37.50	0112
	Managers sa social, community at correctional services	3,100	\$20.00	0712
	Managers sa transportation	2,900	\$37.00	0423
	Accommodation service managers	2,800	\$35.00	0731
	Administrators para sa post-secondary education at vocational training	2,700	\$21.15	0632
	Mga recreation, sports at fitness program, at service directors	1,800	\$36.89	0421
	Recreation, sports at fitness program at service directors	1,200	\$26.03	0513
 HIGH DEMAND NA MGA OKUPASYON: Karaniwang Nangangailangan ng Bachelor's, Graduate, o First Professional Degree	Mga financial auditors at accountants	11,500	\$27.69	1111
	Information systems analysts at consultants	9,600	\$36.92	2171
	Mga computer programmers at interactive media developers	8,800	\$37.02	2174
	Mga college at iba pang vocational instructors	6,300	\$32.00	4021
	Mga software engineers at designers	5,000	\$37.13	2173
	Iba pang financial officers	4,700	\$29.74	1114
	Mga university professors at lecturers	4,600	\$38.46	4011
	Professional occupations sa business management consulting	4,300	\$36.00	1122
	Professional occupations sa advertising, marketing at public relations	3,600	\$30.77	1123
	Mga abogado at notaryo	3,600	\$106,361*	4112
	Civil engineers	3,400	\$36.78	2131
	Mga producers, directors, choreographers, at mga may kinalamang okupasyon	3,100	\$29.50	5131
	Mga web designers at developers	2,900	\$22.00	2175

	Okupasyon	Job openings hanggang sa 2027	Median Rate na Suweldo 2016	Occupation Code (NOC)
	Social workers	2,700	\$30.50	4152
	Mga business development officers, marketing researchers at consultants	2,700	Hindi naaangkop	4163
	Human resources professionals	2,400	\$31.28	1121
	Mga family, marriage, at iba pang related counsellors	2,300	\$27.50	4153
	Mga authors at writers	2,200	Hindi naaangkop	5121
	Mga health policy researchers, consultants, at program officers	1,600	\$33.88	4165
	Mga natural at applied science policy researchers, consultants, at program officers	1,600	\$33.65	4161
	Mga post-secondary teaching at research assistants	1,600	\$21.15	4012
	Architects	1,500	\$31.73	2151
	Computer engineers (maliban sa software engineers and designers)	1,400	\$40.50	2147
	Psychologists	1,300	Hindi naaangkop	4151
 <p>HIGH DEMAND NA MGA OKUPASYON: Karaniwang Nangangailangan ng Diploma, Certificate, o kaya Apprenticeship Training</p>	Administrative officers	19,800	\$23.00	1221
	Administrative assistants	15,000	\$22.00	1241
	Mga social at community service workers	11,400	\$19.11	4212
	Mga accounting technicians at bookkeepers	10,100	\$20.00	1311
	Mga early childhood educators at assistants	9,100	\$16.00	4214
	Mga automotive service technicians, truck at bus mechanics, at mechanical repairers	6,700	\$27.28	7321
	Mga real estate agents at salespersons	6,600	\$44,753*	6232
	Mga hairstylists at barbers	5,000	\$13.85	6341
	Mga program leaders at instructors sa recreation, sport at fitness	4,700	\$20.00	5254
	Property administrators	4,500	\$23.00	1224
	Computer network technicians	3,800	\$32.69	2281
	Police officers (maliban sa commissioned)	3,700	\$37.50	4311
	Electronic service technicians (household at business equipment)	3,300	\$24.24	2242
	User support technicians	3,000	\$25.96	2282
	Retail sales supervisors	2,900	\$18.45	6211
	Mga insurance agents at brokers	2,700	\$21.54	6231
	Executive assistants	2,600	\$24.86	1222
	Mga contractors at supervisors, heavy equipment operator crews	2,400	\$32.09	7302
	Legal administrative assistants	2,200	\$24.00	1242
	Mga air pilots, flight engineers, at flying instructors	2,100	\$48.08	2271
	Mga insurance adjusters at claims examiners	1,500	\$34.63	1312
	Firefighters	1,500	\$36.00	4312

	Okupasyon	Job openings hanggang sa 2027	Median Rate na Suweldo 2016	Occupation Code } (NOC)
 <p>HIGH DEMAND NA MGA OKUPASYON: Karaniwang Nangangailangan ng High school at/o kaya Training na lpsespiko para sa Okupasyon</p>	Retail salespersons	27,000	\$12.00	6421
	General office support workers	12,200	\$21.00	1411
	Receptionists	11,100	\$16.00	1414
	Food at beverage servers	9,400	\$10.85	6513
	Mga home support workers, housekeepers, at mga may kinalamang okupasyon	7,200	\$17.00	4412
	Accounting at related clerks	6,400	\$20.50	1431
	Home child care providers	4,300	\$10.85	4411
	Mga taxi at limousine drivers at chauffeurs	2,500	\$16.50	7513

	Okupasyon	Employment 2017	Median Rate na Suweldo 2016	Occupation Code (NOC)
 <p>HIGH DEMAND NA MGA OKUPASYON SA HEALTH: Mga Pangunahing Okupasyon sa Health na tinukoy ng B.C. Ministry of Health</p>	Mga general practitioners at family physicians	6,758	\$207,881*	3112
	Psychiatrists	839**	\$232,402*	—
	Mga registered nurses at registered psychiatric nurses	52,540	\$42.45	3012
	Medical sonographers	702	\$37.02	3216
	Physiotherapists	3,415	\$39.17	3142
	Occupational therapists	1,982	\$39.17	3143
	Mga nurse aides, orderlies, at patient service associates	32,353	\$23.05	3413
	Perfusionists	58**	\$49.45	—

Rate ng Suweldo: Para sa mga okupasyon na may “*”, ang taunang rate ng suweldo ang ibinigay dahil hindi available ang de-oras na rate ng suweldo.

Data ng Suweldo Para sa mga Health Occupation: Para sa mga general practitioner at *family physicians* at *psychiatrists*, ang data ng suweldo ay mula sa B.C. Ministry of Health. Kinakatawan nila ang gross earnings bago bayaran ang mga gastos sa opisina at iba pang overhead expenses. Ang data sa suweldo para sa ibang health occupations ay mula sa Health **Employers Association of BC.**

Health Occupations Employment Data: Ang employment figures para sa *Psychiatrists* at *Perfusionists* (minarkahan ng “**”) ay ang tinatayang figures para sa 2016 employment.

Humanap ng tulong – Kumuha ng suporta

Habang kumokonekta ka sa iyong anak na teenager at nalalaman mo ang pagpapalano ng karera at ang mga hamon nito, madali mong mapapansin na hindi mo kayang gawin ang lahat. Mahalagang humanap ng suporta para sa iyong sarili at para rin sa iyong anak na teenager.

Maraming iba't-ibang uri ng suporta. Ang ilang mga taga-suporta ay makakasama mo nang matagalan, at ang iba naman ay tutulong sa iyo sa isang ispesipikong sitwasyon. Isipin kung sino ang mapupuntahan mo kung kailangan mo ng suporta. Tandaang isama ang mga taong may malaking tungkulin sa buhay ng iyong anak na teenager, tulad ng mga coach, mga guro, mga kaibigan, o iba pang mga kamag-anak. Makakakuha ka rin ng mga makakatulong na tao sa mga local employment at career centres. Ang mga taong sumusuporta sa iyo ay tinatawag na allies.

Mga maaaring maging ally:

- Mga kaibigan
- Pamilya
- Mga guro
- Staff ng community centre at youth workers
- Career at youth counsellors
- Mga katrabaho

Paano makakatulong ang iyong mga ally?

- Pag-unawa sa mga interes at mga kalakasan ng iyong anak na teenager at kung paano higit na mapapaunlad ang mga ito
- Pagtuklas sa mga karera at mga oportunidad
- Paghanap ng impormasyon tungkol sa kinakailangang edukasyon at mga oportunidad sa training
- Pag-isip ng mga ideya kung paano babayaran ang edukasyon
- Pakikipag-usap sa iyong anak na teenager tungkol sa iba pang mga isyu o mga hamon na kanyang hinaharap

Alamin nang husto ang isang karera

Mayroong ilang mahusay na resources na makakasagot ng mga katanungan tungkol sa isang trabaho, kung paano makapasok dito, kung magkano ang iyong magiging suweldo, at kung ang field ay lumalaki. Upang masagot ang mga katanungang ito at marami pang iba, maaaring tingnan ng mga kabataan ang career profiles at videos sa [WorkBC.ca/careers](https://www.workbc.ca/careers) Ang apat hanggang limang minutong video ay nagbibigay ng mahusay na impormasyon tungkol sa kung paano talaga ang trabaho sa ganoong karera.

Gamitin ang iyong mga network upang ipakilala ang iyong anak na teenager sa mga taong nasa mga career kung saan siya interesado. Ang mga pag-uusap na iyon ay mahusay na paraan upang makakuha ng insight sa isang karera.

Eto ang ilang mga katanungang dapat itanong sa mga taong nagtrabaho sa mga karerang nagugustuhan ng iyong anak:

- Paano mo pinili ang karerang ito?
- Anong klaseng training ang kailangan mo upang pumasok sa karerang ito? Mayroon bang paaralang mairerekomenda mo?
- Ano ang pinakagusto mo tungkol sa iyong trabaho?
- Ano ang pinakaayaw mo tungkol sa iyong trabaho?
- Ano ang mga pang-araw-araw na aktibidad na ginagawa mo sa iyong trabaho? Ano ang itsura ng karaniwang araw sa iyong trabaho?
- Ano ang pinakamahalagang skills o traits para magtagumpay sa trabahong ito?
- Ano ang salary range para sa mga taong nasa iyong field?
- Gaano kahasay ang mga prospect sa employment?
- May alam ka bang iba pang mga karera na may kaugnayan sa iyong trabaho na maaaring magustuhan ko?

Alamin kung ano ang mga karera

Animal health technician, boat builder, brew master, fashion designer, geological technician, helicopter pilot, journalist, midwife, respiratory therapist, tug master, at web developer. Ito lamang ay ilan sa napakaraming mga karera sa B.C. na matututunan ng iyong anak na teenager.

Ang career profile ay isang paglalarawan na nagbabalangkas ng trabahong gagawin at kung paano ka maghahanda upang maging kwalipikado para dito. Hikayatin ang iyong anak na teenager na tingnan ang career profiles online upang makakuha ng karagdagang impormasyon tungkol sa mga karerang binanggit sa itaas at daan-daan pang iba.

Tingnan ang 500 career profiles ng WorkBC. Makakakuha ka ng mga detalye mula sa mga tungkulin sa trabaho hanggang sa mga suweldo, edukasyon, at outlook sa [WorkBC.ca/careers](https://www.workbc.ca/careers).

Panoorin ang Career Trek videos ng WorkBC ukol sa mahigit sa 100 mga karera na na-film sa buong B.C. sa [WorkBC.ca/careertrek](https://www.workbc.ca/careertrek).

Anu-ano ang skills na hinahanap ng mga tagapag-empleso?

Ang mga tagapag-empleso ay mahalagang resource sa paghahanda ng kabataan para sa mga hamon at oportunidad sa hinaharap. Ang pag-unawa sa mga pangangailangan ng mga tagapag-empleso ay maaaring makatulong sa mga kabataan sa pagpili ng kanilang edukasyon, mga karera, skills na kailangan nilang idibelop, at mgaistratehiya para magtagumpay.

Hindi dapat kagulat-gulat na malaman na ang mga tagapag-empleso ay mas nahihirapan nang mag-recruit ng mga taong may skills na kinakailangan. Ito'y nagbibigay sa mga kabataan ngayon ng magandang oportunidad, kung handa silang gamitin ang skills na hinahanap ng mga tagapag-empleso.

Ibahagi sa iyong anak na teenager ang top 10 competencies para sa 2020 na tinataya ng World Economic Forum, Figure 3.

Figure 3: Top 10 Competencies sa 2015 at Tinatayang Magiging Competencies para sa 2020

Top 10 Competencies para sa 2020	Top 10 Competencies para sa 2015
1. Complex Problem Solving	1. Complex Problem Solving
2. Critical Thinking	2. Koordinasyon sa Ibang mga Tao
3. Creativity	3. People Management
4. People Management	4. Critical Thinking
5. Koordinasyon sa Ibang mga Tao	5. Negotiation
6. Emotional Intelligence	6. Quality Control
7. Judgement at Decision-Making	7. Service Orientation
8. Service Orientation	8. Judgement at Decision-Making
9. Negotiation	9. Aktibong Pakikinig
10. Cognitive Flexibility	10. Creativity

PINAGMULAN: The Future of Jobs Report, World Economic Forum, January 2016

Ano ba ang sinasabi ng mga tagapag-empleso?

Ayon sa isa sa pangunahing findings ng isang survey sa buong BC, bagama't naghahanap ang mga tagapag-empleso ng ispesipikong skills, binabatay ng karamihan sa kanila ang mga desisyon sa pag-hire sa kung paano ipinipresenta ng kabataan ang kanilang mga sarili at sa kanilang attitude.

Ayon sa mga tagapag-empleso, ang tatlong nangungunang kakulangan sa skills sa mga kabataan, na siyang mga dahilan kung bakit hindi sila nakakuha ng trabaho, ay: life skills, technical skills, at paglutas ng problema. Gayunpaman, sinabi ng mga tagapag-empleso na handa silang tulungan ang mga kabataan na idibelop ang okupasyon o job-specific skills na kailangan upang magtagumpay kung tama ang kanilang attitude, kung maganda ang kanilang pananaw sa buhay, at kung sila'y dedikado.

Nang tanungin kung ano ang maipapayo nila sa mga magulang at kabataan, ibinigay ng mga tagapag-empleso ang sumusunod na mahahalagang punto:

- Magpokus sa pagdibelop ng mga mahahalaga o Essential Skills na kinakailangan para sa trabaho, para matuto, at para sa buhay. Ang siyam na Essential Skills ay ang:
  - pagbasa
  - paggamit ng dokumento
  - pagbilang
  - pagsulat
  - komunikasyon
  - pagtrabaho kasama ng iba
  - patuloy na pag-aaral
  - skills sa pag-iisip
  - paggamit ng computer

Ang foundation skills na ito ay nakakatulong sa mga taong matutunan ang kinakailangang skills para sa takdang trabaho at na magtagumpay sa trabaho. Matutulungan mo ang iyong anak na teenager na matuklasan ang kanyang talents at malaman kung ano ang kanyang skills. Matutulungan mo siyang pag-usapan ang skills na gusto niyang idibelop. Para sa karagdagang impormasyon tungkol sa siyam na essential skills, bisitahin ang www.canada.ca/en/employment-social-development/programs/essential-skills/tools/what-aresential-skills.html.

- Tingnan ang trades. Napansin ng maraming mga tagapag-empleso na maraming mga oportunidad sa trades ay hindi nalalalaman o 'di isinasaalang-alang ng mga magulang, mga guro at kabataan. Panoorin ang mga video sa essential skills sa trades sa skillscanada.bc.ca/resources/essential-skills.
- Maging isang aktibong estudyante sa paaralan, sa trabaho, sa pamamagitan ng pag-volunteer at sa totoong buhay. Karamihan sa skills, mga relasyon at koneksyon na kakailanganin mo upang magtagumpay ay madidebelop sa labas ng paaralan.
- Manatiling up to date sa nangyayari sa mundo. Kapag ginawa ito, magagamit ng iyong anak na teenager ang

mga oportunidad at makagagawa siya ng mahuhusay na desisyon para sa kanyang edukasyon at karera.

- Magkaroon ng positibong pananaw at attitude. Karamihan sa desisyon ng mga tagapag-empleyo sa pag-hire ay nakabatay sa attitude, sa kung paano ipinipresenta ng mga kandidato ang kanilang sarili, at kung maaari silang magtrabaho kasama ng mga kandidatong iyon.

Madalas marinig ng career counsellors mula sa mga tagapag-empleyo na matuturuan nila ang isang tao ng takdang skills na kinakailangan sa trabaho. Pero hindi nila maituturo ang attitude, personalidad, at pagiging handang matuto. Ang pinaka-hinahanap nila ay ang mga empleyadong determinado at handa para sa anumang mangyayari.

Mga karera sa trades

Mayroong iba't-ibang uri ng mga karera sa trades: automotive service technicians, cooks, electricians, hairstylists at barbers, heavy equipment operators, locksmiths, painters at decorators, sheet metal workers, water well drillers, at marami pang iba.

Ang mga okupasyon sa trades ay nahahanap sa iba't-ibang mga sector ng industriya, kabilang ang manufacturing, tourism and hospitality, construction, aerospace, automotive, at maritime.

Ang paghahanda para sa isang karera sa trade o industriya bilang apprentice ay maaaring magpahintulot sa iyong anak na teenager na gawin ang 80% ng kanyang training habang siya'y nasa trabaho, at kumita ng suweldo habang dinidibelop niya ang kanyang skills.

Sa kasalukuyan ay may mahigit sa 100 trades training at apprentice programs sa B.C. na nag-aalok ng mga oportunidad sa karera. Sa katotohanan ay maaaring masimulan ng iyong anak na teenager ang kanyang training bago pa siya matapos ng high school. Gamit ang Youth Work in Trades (ito'y ang dating Secondary School Apprenticeship) at Youth Train in Trades (ito'y ang dating

ACE IT) programs ay maaaring magsimula ang kabataan ng training bago mag-graduate. Makakamit nila ang dual high school at postsecondary credit habang ginagawa ito. Parami rin nang parami ang mga taong kumukuha ng foundation programs sa isang college o iba pang training institute bilang paunang hakbang tungo sa trabaho sa trade o industry.

May impormasyon tungkol sa mga okupasyon at training sa trades sa:

- WorkBC.ca/trades
- Careers in trades – youth.itabc.ca/careers/
- ITA Youth trades programs – youth.itabc.ca/programs

Quick Reference

Basahin ang mga paglalarawan ng programa at outlines para sa bawat isa sa 100+ trades at industry career choices na inaalok sa B.C. sa itabc.ca/youth.

Quick Fact

Noong 2016, mahigit sa 45,000 tao ang lumahok sa apprenticeship o iba pang trades training programs sa B.C.

(PINAGMULAN: INDUSTRY TRAINING AUTHORITY)

PAGTAKDA NG MGA LAYUNIN, PAGGAWA NG PLANO

Habang ang iyong anak na teenager ay nagplapiano at nagtatakda ng layunin, dapat kapwa ninyo isaisip ang “High Five” messages: walang tigil ang pagbabago, patuloy ang pag-aaral, magpokus sa paglakbay, sundin ang iyong puso, at magpatulong sa iyong mga ally/maging isang ally. Magtatakda ang mga kabataan ng mga layunin, pero kasabay ng pagpokus sa paglakbay ang pagbigay ng atensyon sa mga bagay na nangyayari. Ang ilang mga pangyayaring iyon ay magbibigay ng mga mahahalagang oportunidad. Makakatulong na isipin ang “magplano gamit ang isang lapis.”

Ano ang career portfolio?

Ang career portfolio ay isang lugar kung saan ilalagay ang mga katunayan ng mga na-accomplish, ang mga naging trabaho, mga layunin at letters of reference mula sa mga taong makapagsasalita tungkol sa skills at achievements ng iyong anak na teenager. Maaari rin itago ng kabataan dito ang kanilang mga research sa mga nagugustuhang karera at ang ilan sa kanilang paboritong resources.

Ang paglikha ng portfolio ay hindi lamang makakatulong sa pagpapalano ng karera, kung ‘di sa pagbabayad din ng kanyang edukasyon. Ang karamihan ng scholarships at bursaries ay nangangailangan ng uri ng impormasyon na ilalagay niya sa kanyang plan. Gagawin nitong madali para sa iyong anak na teenager na mag-apply para sa scholarships at bursaries na kung saan ay maaari siyang eligible.

Ano ang dapat isama sa isang career portfolio

Makakatulong ang mga magulang sa kanilang anak na gumawa ng career portfolio. Maaaring isama dito ang katunayan ng “kung sino siya” at “kung ano ang magagawa niya,” at pati na impormasyon na nakuha nila tungkol sa mga karera, edukasyon at training, at iba pang factors:

- Impormasyon tungkol sa mga interes, personalidad, at mga lakas
- Work at volunteer history
- Mga rekomendasyon at reference letters na nagkokompirma ng skills at accomplishments and accomplishments

- Accomplishments, awards o recognition sa paaralan, trabaho o komunidad
- Skills certificates para sa mga nakompletong training o workshops
- Isang buod ng mga karera na nagugustuhan niya at ang ginawang research na nagsusuporta dito
- Training at edukasyon, kasama ang mga detalye tungkol sa mga paaralan, colleges, institutes, universities, training institutions, at mga nagugustuhang programa
- Paboritong resources, kasama ang websites at iba pang pinagmulan ng impormasyon
- Mga layunin at ilan sa mga hakbang upang makamit ang mga ito

Quick Fact

Kung isulat mo ang isang goal, 50% mas malamang na makakamit mo ito!

IKA-3 HAKBANG: Gumawa ng desisyon — Tulungan ang kabataan na magtakda ng mga layunin

Kapag iniisip mo ang hinaharap, mahalaga ang magkaroon ng isang plano. Ang mga layunin ay maaaring makatulong sa mga kabataan na magplano para sila'y magtagumpay.

Pakinggan kung ano ang gusto ng iyong anak na teenager, sa halip na sabihin sa kanya kung ano ang isinasaisip mo. Kung naghayag ka ng malakas na layunin nang hindi pinakikinggan kung ano ang gusto niya, maaaring pigilan niya ang kanyang talagang gustong gawin. Maaari nito

dagdagan ang kanyang anxiety at maaari itong makalito, at maaari itong mauwi sa magastos na pagsisimula. Maaari rin siya 'di gaano magtagumpay sa isang karera kung saan hindi naman siya talagang interesado.

Tulungan ang iyong anak na teenager na tingnan ang iba't-ibang mga hakbang na kailangang gawin upang makarating siya sa gusto niyang puntahan. Dito karaniwang pinaka-nahirapan ang mga kabataan.

Ilang halimbawa ng mga layunin para sa maikling panahon

- Titingnan ko ang apat na karera sa buwan na ito sa workbc.ca.
- Makikipag-usap ako sa tatlong taong nagtrabaho sa karerang nagugustuhan ko.
- Magboboluntaryo ako para sa _____. Nais kong makuha ang sumusunod mula sa experience na ito: _____.
- Maglalaan ako ng tatlong oras sa linggong ito upang tingnan ang edukasyon at training paths sa educationplannerbc.ca this week.
- Gagawin ko ang apat na bagay na ito upang balansihin ang paaralan, libangan, trabaho, at pamilya: _____.
- Pagsisikapan kong makakuha ng grade na B+ sa math sa term na ito.
- Sasali ako sa _____ na kurso upang mag-aral ng _____ at magpapatulong ako sa aking tiya nang maipraktis ko ang skill na ito isang beses bawat linggo.

Tulungan ang iyong anak na teenager na magtakda ng realistic na mga layunin at iwasan ang pagsisimula nang sabay-sabay ang napakamaraming mga layunin. Mas malamang na hindi sila mapupuspos at maiinis.

Tandaan: Dapat lang magbigay ng reward kapag nakamit ang isang layunin. Siguraduhing mag-celebrate kapag nakamit niya ang mga layuning itinakda niya!

Planuhin ang mga hakbang

Mahusay na skill ang matutong magplano nang pabalik mula sa isang goal. Ito'y makakatulong sa kanyang gawing maraming maliliit na makakayang hakbang ang isang goal na parang napakalaki. Hilingin siyang tanungin ang mga ito sa kanyang sarili:

- Makakamit ko ba ang aking mga layunin sa araw na ito?
- Kung hindi, ano ang una kong dapat gawin?
- Mayroon bang bagay na kailangan kong gawin bago noon?

Hikayatin siyang patuloy na mag-isip nang pabalik mula sa goal hanggang masasabi niya ang mga maaari na niyang simulan ngayon. Ang plano ay maaaring isulat sa malaking piraso ng papel. Gumamit ng “sticky notes” para sa mga hakbang na maililipat-lipat nila habang ginagawa nila ang plano.

Halimbawa:

- Makapagsisimula ka ba ngayon ng environmental technician program? Hindi, kailangan ka munang tanggapin sa program.
- Maaari ka bang tanggapin ngayon? Hindi, kailangan mo muna mag-apply.
- Maaari ka bang mag-apply ngayon? Hindi, kailangan mong kunin muna ang lahat ng mga kinakailangang dokumento at tapusin ang iyong aplikasyon.
- Maaari mo bang tapusin ang iyong aplikasyon ngayon? Hindi, kailangan ka munang magpasiya kung aling (mga) programa ang nais mong aplayan.

Kadalasan ay magbubunga ng maraming sanga ang ganoong plano. Halimbawa, bukod pa sa pag-apply, malamang na kailangang tingnan ng iyong anak na teenager kung saan kukuha ng pondo at kung saan siya titira. Para sa bawat sanga ng paksa, maaari silang magplano nang pabalik hanggang may nakita siyang gawaing maaari na niyang simulan.

Hikayatin siyang magtakda ng mga reward para sa kanyang sarili sa mga mahahalagang bahagi patungo sa layunin. Ito'y makakatulong sa kanya na manatiling motibado kahit na nahihirapan siya.

Pamahalaan ang mga hamon at lutasin ang mga problema

Hayaan ang iyong anak na teenager na tingnan ang listahan ng mga bagay na kailangan niyang gawin upang makamit ang kanyang layunin. Malamang ay may haharapin siyang mga hamon. Ano sa palagay niya ang maaaring makasagabal sa kanya na marating ang kanyang mga layunin? Mainam ang tanungin ito: Sa nakaraan, ano ang nangyari nang sinubukan kong marating ang aking mga layunin? Ano ang magagawa ko upang dagdagan ang chance na magtagumpay? Ano ang gagawin ko upang pamahalaan ang mga hamon?

Kung may chance na hindi niya masusunod ang kanyang mga plano, hayaan siyang isaalang-alang kung bakit maaaring mangyari ito. Halimbawa, ito ba'y dahil wala siyang kompiyansa sa sarili, walang motibasyon, o skills? Tulungan siyang isipin ang mga hakbang na magagawa niya upang matugunan ang mga isyu na ito. At ipaalala sa kanya na may makukuha siyang suporta at na siya'y may sariling lakas na makakatulong na madaig ang mga hamon na ito.

Mahalaga ring ipaalala sa mga kabataan na natututo tayo sa pamamagitan ng mga setback at mga hamon at na OK lang na magkamali. Maaari kang magbigay ng isang halimbawa kung saan ikaw ay nagkamali at natuto mula doon o nakakuha ng ibang oportunidad dahil doon.

ALAMIN ANG MGA DAAN PATUNGO SA PAG-AARAL

IKA-4 NA HAKBANG:

Gawin mo ito — Sundin ang plano at kumilos

Oras na nakaisip na ng isang career goal ang iyong anak na teenager, matutulungan mo siyang tingnan kung ano ang edukasyon at training na kanyang kakailanganin. At pag-isipan din ang mga paraan kung paano mo siya masusuportahan upang makamit niya ang kanyang mga layunin. Maaaring kabilang dito ang pinansiyal na tulong, paghiyakat na madaig ang tunay o inaakalang hadlang, at mga mungkahi kung sino ang mga taong mainam na kausapin.

Mga daan patungo sa pag-aaral

Pagkatapos ng high school, pinipili ng karamihan ng mga kabataan ang isa sa mga sumusunod na hakbang para patuloy na matuto:

- Post-secondary education o training programs sa colleges, institutes o universities
- Apprenticeship
- Paghanap ng trabaho at ang matuto habang nasa trabaho
- Pagboboluntaryo
- Pagkuha ng gap year upang magtrabaho, magbiyahe, o malaman kung ano ang susunod na dapat gawin

Quick Fact

Ipinakita ng isang analysis ng BC Stats noong 2014 na ang mga graduate ng post-secondary programs ay kumikita nang mas mataas sa habang-buhay ng pagtrabaho kaysa sa kung mayroon lamang silang high-school diploma.

Mga natuklasan ng BC Stats tungkol sa karagdagang kita habang-buhay:

- Trades Certificate of Qualification o National Red Seal – \$524,000.
- Undergraduate degree (lahat, hindi kasama ang medicine, dentistry at veterinary medicine) – \$827,000.
- Undergraduate degree sa arts o science – \$577,000.
- Undergraduate degree sa engineering, business o health – mahigit sa \$1 milyon.
- Trade certificate o diploma (halimbawa, foundation program) – \$266,000. • Certificate o diploma – mula \$178,000 hanggang \$370,000 para sa isang certificate o diploma na mas mababa sa bachelor's degree.
- Master's degree – mahigit sa \$1 milyon.
- Medicine, dentistry o veterinary medicine – mahigit sa \$2 milyon.

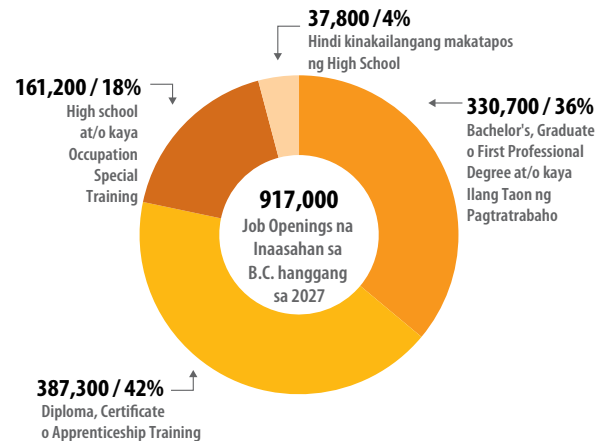
Kapag tinukoy niya ang karerang talagang nagugustuhan niya, at pagkatapos ay kinuha niya ang tamang edukasyon o training, ang iyong anak na teenager ay kikita ng karagdagang suweldo habang-buhay.

Quick Reference

Ang EducationPlannerBC ay tumutulong sa mga kabataang pagkumparahin ang mga programang inaalok sa post-secondary institutions sa B.C. at planuhin ang mga hakbang sa kanilang biyahe ng pag-aaral. Bisitahin ang educationplannerbc.ca.

Makakatulong sa mga kabataang gawin ang tamang choice kapag naglaan sila ng panahon upang pag-isipan ang mga opsiyon, magtanong, at gumawa ng plano. Bagama't ang bawat daan ay may kani-kanyang benepisyo, tinataya na sa pagitan ng 2017 at 2027 ay mangangailangan ng anumang uri ng post-secondary education at training ang 78% ng job openings sa hinaharap. (Tingnan ang Figure 4.)

Figure 4: Mga Kinakailangang Edukasyon para sa Iba't-ibang Job Openings, B.C., 2017-2027

Pagpili ng kurso sa high school

Ang piniling kurso sa high school ay maaaring makaapekto sa mga opsiyon pagkatapos ng graduation. Para matanggap sa isang degree program, ang karamihan ng mga unibersidad ay nangangailangan ng kahit man lamang:

- English 12 o English 12 First Peoples (hindi Communications 12),
- Foundations of Math o Pre-Calculus 11, at
- Isang Language 11.

Bukod pa rito, ang ilang mga program ay nangangailangan ng mga takdang requirement upang matanggap. Halimbawa, kailangan ang Chemistry 11 at Biology 12 sa Nursing.

Ang college, institute at university certificate at diploma programs ay may iba't-ibang admission requirements, depende sa program at institusyon. Ang trades training at apprenticeship programs ay mayroon ding admission requirements. Tingnan ang requirements para sa iba't-ibang programs sa educationplannerbc.ca. Gamitin ang "Search" upang hanapin ang iyong nagugustuhang program, at pagkatapos ay mag-click sa ispesipikong program link ng institusyon. Sa program page na iyon ay makikita mo ang "Admissions Info" tab sa kaliwa.

Dapat makipagtulungan ang iyong anak na teenager sa kanyang career educators at counsellors upang gawan ng mapa ang kinakailangang 80 credits upang mag-graduate at matugunan ang anumang admission requirements. Upang panatilihin bukas ang kanyang mga opsiyon, dapat niyang sundan ang iba't-ibang learning areas at dapat niyang pagsikapang magkaroon ng matataas na standards. Ang mabisang pagpapalano ay makakatulong sa iyong anak na teenager na manatiling excited at panatilihin ang kanyang mga pangarap para sa darating na panahon.

Kung nais gawin ng iyong anak na teenager ang post-secondary education o training, mainam ang maglaan ng panahon upang magplano na ngayon. Maraming iba't-ibang mga paraan upang makuha ang isang credential sa isang partikular na field. Ang website na educationplannerbc.ca ay nagpapahintulot sa mga estudyante na magkumpara ng mga program, admission requirements, at mga magiging outcome ng estudyante. Ipinapakita ng BC Transfer Guide (bctransferguide.ca) kung paano inililipat ang mga kurso at program sa B.C.

Oras na natingnan na ng iyong anak na teenager ang resources na ito, hikayatin siyang kausapin ang isang academic adviser sa paaralan o sa isang post-secondary institution. Ang academic advisers ay makakatulong sa kanya na matiyak ang pinakamainam na post-secondary para sa kanya. Ang B.C. ay may isa sa mga pinaka-flexible na post-secondary systems sa Canada. Ang transfer system ng B.C. ay nagpapahintulot sa mga estudyante na simulan ang kanilang mga pag-aaral malapit sa kanilang tahanan at ilipat sa ibang post-secondary institution ang credits na nakukuha nila. Mahalaga ang magplano upang masigurado na maililipat ang credits.

Pagbayad para sa edukasyon

Ang edukasyon ay isang mahusay na investment, pero kailangan mong magplano upang makakuha ng mga reward para sa investment na iyon. Maaaring kabilang sa mga gastos ang:

- tuition; ito'y maaaring mag-iba-iba, depende sa institusyon at program
- student fees na sinisingil upang suportahan ang mga serbisyo sa estudyante
- mga libro at supplies
- mga pang-araw-araw na gastos

Anuman ang daan ng edukasyon na kukunin ng iyong anak na teenager, mahalagang magplano upang maiwasan ang sobrang utang kapag natapos na siya. Ang mahalagang gawin sa pagpopondo ng edukasyon ng iyong anak ay ang simulang isipin na ito ngayon upang maging handa ka. Ito'y isang joint venture, kaya siguraduhing pag-usapan ninyo ito at isipin ninyo ang iba't-ibang mga paraan kung paano maaaring pondohan ang kanyang edukasyon.

Pagpopondo ng pamahalaan

Ang mga pederal at pangprobinsiyang pamahalaan ay parehong may financial assistance programs upang tulungan ang mga estudyante na bayaran ang kanilang post-secondary education. Sila'y nag-aalok ng mga pautang, grants, bursaries, at scholarships bilang tulong sa mga gastos sa paaralan tulad ng tuition, mga libro, at mga pang-araw-araw na gastos. Ginawa ang mga program na ito upang dagdagan, at hindi palitan, ang mga pondong makukuha sa pamamagitan ng trabaho, perang inipon, at iba pang assets, family resources, at suweldo

StudentAid BC

Ang StudentAid BC ay ang program ng B.C. upang tulungan ang eligible residents ng B.C. sa gastos ng kanilang post-secondary education. Ang isang StudentAid BC financial

assistance award ay maaaring isang kombinasyon ng non-repayable funds (mga pondong hindi kailangan ibalik) (grants, bursaries, at scholarships) at repayable funds (mga utang).

Ang program ay nag-aalok ng ilang mga award para sa:

- mga estudyante na nasa mga program na mauuwi sa mga in-demand na okupasyon
- mga estudyante na may mga permanenteng kapansanan
- mga estudyante na may dependants
- mga estudyante mula sa mga low- at middle-income na pamilya

Halimbawa, kapag nag-training sa skilled trades, ang mga estudyante ay magiging kwalipikado para sa special grants at pagpopondo. Tingnan ang WorkBC.ca/apprenticefunding at itabc.ca para sa karagdagang impormasyon. Ang mga graduate ng ilang health programs na pagkatapos ay nagtrabaho sa mga under-served na komunidad (mga lugar kung saan nagkukulang ang mga nagtrabaho sa health sector) ay maaaring kwalipikadong hindi na bayaran ang lahat o bahagi ng kanilang provincial student loan forgiven.

Employment at co-operative education income

Ang dependent students ay karaniwang mga estudyante na wala pang 22 taong-gulang at naninirahan sa tahanan. Ang mga magulang ng dependent students ay inaasahang mag-contribute sa gastos sa edukasyon ng kanilang anak, batay sa kalakihan ng pamilya at kita. Ang mga estudyante ay karaniwan ding may part-time na mga trabaho at/o kaya co-operative education work terms upang tulungan silang pondohan ang kanilang edukasyon. Ang ilang mga estudyante ay mangangailangan ng mahigit sa apat na taon upang tapusin ang isang post-secondary degree upang mabalanse ang kanilang course load at pangangailangang magtrabaho.

Former youth in care tuition fee waiver

Maaaring ma-access ng former youth in care sa pagitan ng 19 at 26 taong-gulang ang provincial tuition fee waiver program. Ang program na ito ay available sa lahat ng 25 public post-secondary institutions. Sinasakop nito ang tuition

Mga mapagkukunan ng pondo na dapat isaalang-alang ng estudyante

Government of B.C. – StudentAid BC financial assistance awards kung saan hindi kailangan isauli ang pondo (grants, bursaries, at scholarships) at mga utang na kailangang bayaran

Government of Canada – Canada Student Loans, grants, bursaries, scholarships, at mga insentibo sa pag-ipon para sa edukasyon

Mga bangko – regular na consumer loans para sa paaralan, lines of credit, at iba pang mga pautang; may mga nag-aalok ng scholarships

Mga tagapag-employo – scholarships at bursaries para sa mga anak ng empleyado, inaalok ng ilang mga tagapag-employo

Co-operative education work terms – may bayad na work experience sa apat hanggang walong-taong work terms

Employment – part-time, full-time at summer jobs

Sa bandang huli ay naroroon lagi ang aking ama, laging nagsusumikap na magpatawa at may magandang kuwento. Pinahihintulutan ka niyang magkamali at malaman na magiging OK ka kung tama ang iyong attitude at natuto ka sa iyong mga pagkakamali.”

Vince Wicks – The Sixth Messenger

Quick Fact

Ang kasalukuyang karaniwang bayad sa tuition bawat taon ay \$5,635. Ang tinatayang taunang gastos (batay sa katamtamang standard of living) para sa isang post-secondary na estudyante sa B.C. na hindi naninirahan sa kanyang tahanan ay humigit-kumulang sa \$18,800 bawat taon (o \$1,564 bawat buwan) para sa renta, pagkain, at transportasyon.

(PINAGMULAN: MINISTRY OF ADVANCED EDUCATION DATA, 2015 and SABC 2017/18 POLICY MANUAL, CHAPTER 14, TABLE 3: STUDENT LIVING ALLOWANCES)

Quick Reference

Ang scholarships ay karaniwang batay sa merit at ang mga ito'y ibinibigay batay sa academic o iba pang achievements.

Ito'y mula ilang daan hanggang libu-libong dolyar.

Milyun-milyong dolyar ang hindi nagagamit bawat taon dahil ang mga tao ay hindi nag-a-apply.

at mga kinakailangang bayarang fees upang matagumpay na matapos ng mga kwalipikadong kabataan ang kanilang pag-aaral. Ang waiver ay nagpapahintulot sa institusyon na tanggapin sila sa kanilang program ng pag-aaral nang hindi nangongolekta ng tuition fees. Para sa karagdagang impormasyon, tingnan ang www2.gov.bc.ca/gov/content/education-training/post-secondary-education/pay-for-school/provincial-tuition-waiver-program.

Scholarships, grants at bursaries

May libu-libong scholarships, grants, at bursaries na makukuha sa buong Canada. Humanap ng impormasyon sa kung paano mag-apply para sa B.C. awards at national awards sa mga seksyon ukol sa Resources sa Pagpapalano

ng Karera sa p. 26. At ang karamihan din ng post-secondary institutions ay may mga listahan ng available na awards na hindi kailangang bayaran muli.

Registered Education Savings Plan

Alamin kung bakit mainam magsimula nang maaga sa isang Registered Education Savings Plan (RESP). Kapag nag-set up ka na ng RESP, makukuha mo ang benefit ng mga karagdagang kontribusyon gamit ang Canada Education Savings Grant at Canada Learning Bond.

Para sa karagdagang impormasyon, tingnan ang www.canada.ca/en/employment-social-development/services/student-financial-aid/education-savings.html. Maaari ka ring tulungan ng isang financial planner sa pagpapalano.

Hinihikayat ng Pamahalaan ng B.C. ang mga pamilya na simulan nang maaga ang pagpapalano at pag-ipon para sa post-secondary education at training ng kanilang mga anak. Ito'y nagbibigay ng grant na \$1,200 sa mga kwalipikadong bata sa pamamagitan ng B.C. Training and Education Savings Grant. Para sa karagdagang impormasyon, tingnan ang www2.gov.bc.ca/gov/content/education-training/k-12/support/bc-training-and-education-savings-grant.

Humanap ng nakakatulong na impormasyon sa financial planning sa educationplannerbc.ca at sa studentaidbc.ca.

Post-secondary tips para sa mga magulang

Maraming post-secondary institutions ang nag-aalok ng parent orientation sessions na dinisenyo upang tulungan kang suportahan ang iyong anak sa post-secondary planning, sa proseso ng aplikasyon, at patuloy na pagtagumpay.

Ang iyong tungkulin bilang isang magulang ay ang suportahan at hikayatin ang iyong anak upang magawa niya ang mga hakbang na kinakailangan upang magtagumpay. Tanungin ang iyong anak na teenager kung ano ang kailangan niya, at pagkatapos ay tulungan siya kung saan mo kaya, depende sa kanyang mga pangangailangan at mga kakayahan.

Ang post-secondary institutions ay hindi karaniwang nakikipagkomunika nang direkta sa mga magulang. Siguraduhing suportahan ang iyong anak na teenager na mag-isang mamahala sa kanyang kapaligiran sa post-secondary. Ito'y malaking oportunidad habang siya'y nagiging independent nang husto. Eto ang isang listahan ng mga pangunahing mungkahi para sa mga magulang:

GAWIN	HUWAG GAWIN
MAG-brainstorm ng mga ideya at mga katanungan tungkol sa mga opsyon sa program.	HUWAG gawin mismo ang research sa mga opsyon sa program.
MAG-alok ng paghihikayat habang siya'y nag-aapply.	HUWAG kumpletohin ang aplikasyon para sa kanya.
MAG-usap tungkol sa mga plano para pondohan ang kanyang edukasyon.	HUWAG ihanda ang kanyang budget o aplikasyon para sa pagpopondo.
MAG-brainstorm ng mga katanungan bago magsagawa ng advising appointment.	HUWAG magpunta sa advising appointment.
MAG-usap tungkol sa course registration at pagpili ng kurso.	HUWAG magrehistro para sa kanya.
MAG-alok ng payo tungkol sa kung paano lalapitan ang isang instructor o propesor tungkol sa isang ispesipikong isyu.	HUWAG kontakin mismo ang instructor o propesor.
MAG-alok ng paghihikayat sa trabaho niya sa kanyang kurso.	HUWAG siyang paulit-ulit na tawagan upang ipaalala sa kanya na gawin ang kanyang trabaho sa kanyang kurso.
MAG-alok ng paghihikayat o feedback sa kanyang mga essay.	HUWAG isulat ang mga bahagi ng kanyang essay.
MAG-usap tungkol sa kanyang progreso.	HUWAG mag-online o magpunta sa campus upang subukang kunin ang kanyang mga grado para sa kanya.

Ang co-op ay maaaring mahusay na opsyon

Pinagsasama sa isang co-op education ang akademikong trabaho ng estudyante at ang may kinalamang may bayad na work experience. Ang co-op education programs ay inaalok sa karamihan ng pampublikong post-secondary institutions sa B.C. Sila'y makukuha sa iba't-ibang mga programa.

Ang mga benepisyo ng co-op education:

- Makakakuha ng may bayad na work experience na may kinalaman sa kurso.
- Maaaring i-apply sa lugar ng trabaho ang natututunan sa classroom.
- Makapagdidebelop ng practical workplace skills, at matututo kung paano i-market ang kanyang skills sa mga tagapag-employo.
- Makapagtatag ng mahalagang network ng contacts at references sa field.
- Mapapalaki ang mga pagkakataong makakuha ng mahusay na trabaho pagkatapos ng graduation.
- Kikita ng pera na makakatulong sa mga gastos sa edukasyon.

SAAN KUKUHA NG IMPORMASYON UKOL SA PAGPAPLANO NG KARERA

Maraming mahuhusay na resources, mga publikasyon at website na makakatulong sa iyo at sa iyong anak na teenager sa biyaheng ito. Ang [WorkBC.ca](https://www.workbc.ca) ay mahusay na lugar upang simulan ang iyong research at makuha ang impormasyon at suportang iyong kinakailangan. Halimbawa, maaari kang manood ng Career Trek videos sa [WorkBC.ca](https://www.workbc.ca), makakuha ng impormasyon tungkol sa labour market, at maaari mong matuklasan ang 500 career profiles at maaari kang kumuha ng quiz upang tulungan kang malaman ang nagugustuhan mong karera, batay sa iyong mga kagustuhan.

Impormasyon na Makukuha sa British Columbia

Career and Education Planning

[WorkBC.ca](https://www.workbc.ca)

Ang WorkBC ay ang access point ng pangprobinsiyang pamahalaan sa daigdig ng trabaho sa BC. Ang pangunahing layunin nito ay ang matulungan ang lahat ng taga-British Columbia na magtagumpay na maunawaan ang labour market ng BC.

[WorkBC.ca/blueprintbuilder](https://www.workbc.ca/blueprintbuilder)

Ang Blueprint Builder ay isang personalized na online career planning tool na may resources sa karera, edukasyon at paghahanap ng trabaho.

[WorkBC.ca/careercompass](https://www.workbc.ca/careercompass)

Ang Career Compass ay tumutulong sa mga kabataan na matuto gamit ang interactive quizzes, panrehiyon na impormasyon at searchable infographic career profile.

[WorkBC.ca/careertrek](https://www.workbc.ca/careertrek)

Ang Career Trek videos ay may ipinapakitang iba't ibang uri ng mga karera at mga tao na nagtatrabaho sa mga ito sa buong BC. Tingnan ang kanilang karaniwang araw at marinig ang kanilang payo.

[WorkBC.ca/parents](https://www.workbc.ca/parents)

Ang WorkBC ay nag-aalok ng resources upang matulungan

ang kabataan na maghanda para sa paglipat mula sa paaralan patungo sa mundo ng trabaho.

WorkBC.ca/jobs

Ang mabisang job search tool ng WorkBC ay ang pinaka-komprehensibong job postings database sa BC.

WorkBC.ca/Youth

Alamin kung paano maghanap ng karera, edukasyon, training, pagpopondo, kung paano magsimula ng isang negosyo, at magbasa ng success stories para sa mga kabataan.

www2.gov.bc.ca/gov/content/education-training/k-12/support/graduation/getting-credit-to-graduate/career-and-skills-training

Ang Career and Applied Programs site ng Ministry of Education ng B.C. ay may impormasyon tungkol sa requirements para sa graduation, special programs para sa trades, resources tungkol sa impormasyon sa karera, mga opsiyon sa work experience, makukuhang financial support, at iba't-ibang links sa ibang resources na tutulong sa mga estudyante na hanapin ang nagugustuhang karera at na nagbibigay ng suporta sa mga magulang sa kanilang tungkulin bilang ally at career coach.

www2.gov.bc.ca/assets/gov/education/kindergarten-to-grade-12/support/grad_planner.pdf

Ang Grad Planner ng Ministry of Education ay tumutulong sa mga estudyante na maunawaan ang mga pagpipilian nila hanggang sa graduation. Kabilang dito ang mga kinakailangang kurso, exams, scholarships, at career programs para sa mga estudyante sa high school na nagpapalano para sa isang matatag na kinabukasan.

www2.gov.bc.ca/gov/content/education-training/post-secondary-education/find-a-program-or-institution/find-an-institution

Ang website ng Ministry of Advanced Education ng B.C. ay nagbibigay ng impormasyon tungkol sa pampubliko at pribadong post-secondary institutions, at impormasyon sa kung paano gumawa ng may kaalamang desisyon, at mga dapat tanungin ng iyong teenager kapag siya'y nagtatanong tungkol sa isang institusyon.

educationplannerbc.ca

Ang Education Planner ay nagbibigay ng impormasyon

ukol sa undergraduate programs, mga gastos, at admission requirements sa BC post-secondary institutions. Ang Education Planner ay may iba't-ibang tools upang hayaan ang mga estudyanteng matuklasan, magplano, at mag-apply sa kanilang piniling post-secondary program. Ang Education Planner ay mainam na lugar na pagsisimulan para sa sinumang naghahanap ng access sa BC post-secondary system.

applybc.ca/

Ang ApplyBC ay isang centralized na online application service para sa sinumang nais mag-apply para makapasok sa isang post-secondary institution sa B.C.

bctransferguide.ca

Ang BC Transfer Guide ay nagbibigay ng impormasyon sa kung paano mag-transfer ng mga kurso at programs sa loob ng B.C. Ang B.C. ay ang probinsiyang may pinaka-flexible na post-secondary system sa Canada, at libu-libong mga estudyante ang naglipat ng nauugnay na credits bawat taon habang nag-aaral sa kanilang degree programs. Maaaring gamitin ng mga estudyante ang BC Transfer Guide upang tingnan ang mga transfer agreement at tukuyin ang mga estratehiya at tips sa kung paano magtagumpay sa paglipat mula sa isang institution patungo sa iba.

co-op.bc.ca

Bisitahin ang Association for Co-operative Education, BC/Yukon, para sa karagdagang impormasyon at upang maghanap ng listahan ng available na co-op programs at pampublikong post-secondary institutions sa BC. Maaari rin direktang kontak ng mga estudyante ang kanilang post-secondary education institution para kumuha ng kumpletong impormasyon tungkol sa program.

studentaidbc.ca

Ang StudentAidBC ay nagkakaloob ng non-repayable funds (grants, bursaries, at scholarships) at repayable funds (pautang) upang tulungan ang mga estudyanteng walang financial resources na makakuha ng post-secondary education. Ang website ay may impormasyon sa funding options na available; mayroon din itong impormasyon tungkol sa paga-apply para sa student loans at kung paano mintinahin at bayaran ang mga ito.

Quick Fact

Ang mga industriyang pinakamabilis na lalaki ay ang mga industriyang:

- Tutugon sa pagdami at pagtanda ng populasyon ng B.C.
- Lilikha o mag-a-apply ng mga bagong teknolohiya.
- Magsisilbi sa dumaraming demand sa buong mundo para sa goods, services, at turismo.

Kabilang sa mga halimbawa ang healthcare, technology, construction, tourism and hospitality, recreation, real estate, at transportasyon at warehousing.

(PINAGMULAN: B.C. LABOUR MARKET INFORMATION OFFICE)

“Kung nagugustuhan mo ang iyong ginagawa, hindi ka kailanman magtatrabaho ng isa pang araw sa iyong buhay.”

Confucius

ikbbc.ca

Ang Irving K. Barber BC Scholarship Society ay nangangasiwa ng scholarships at awards para sa mga estudyante na lumilipat mula sa isang institusyon patungo sa iba, para sa mga estudyante na nais mag-aral sa ibang bansa bilang bahagi ng kanilang post-secondary, at para sa Aboriginal na estudyante.

Impormasyon sa labour market

WorkBC.ca/labourmarket

Ang WorkBC ay may impormasyon sa labour market tungkol sa industriya at mga rehiyon ng BC, mga in-demand na trabaho, sampung-taong labour market outlook, at marami pang iba.

Skilled Trades

itabc.ca

Ang Industry Training Authority (ITA) ang nangangasiwa sa sistema ng training at apprenticeship sa industriya sa BC, at tumutulong itong magbigay ng skilled workforce para sa industriya, at mga oportunidad para sa career development ng mga taga-British Columbia. Ang site na ito ay may iba't-ibang tools, resources at impormasyon sa lahat ng aspeto ng apprenticeship at career sa trades, edukasyon at financial assistance.

WorkBC.ca/trades

Ang pangangailangan para sa skilled tradespeople sa BC ay lumalaki, kasama ng mga oportunidad sa trabaho na nakatutuwat na may mabuting sahod. Alamin ang iba't-ibang mga opsyong available sa isang career sa trades.

tradesrainingbc.ca/

Ang Trades Training BC ay nagbibigay ng impormasyon ukol sa trades training sa pampublikong post-secondary institutions sa BC, kabilang ang impormasyon sa mga program ng trades training, trades training seat finder, at impormasyon sa financial assistance.

WorkBC.ca/Employment-Services/Apprenticeship-Training-Supports.aspx

Ang mga apprentice at ang kanilang mga tagapag-empleyo ay maaaring maging kwalipikado para makakuha ng financial support sa BC. Alamin kung ano ang makukuhang financial support.

Impormasyon para sa Indigenous na mga Estudyante at mga Magulang

aboriginallearning.ca

Ang Aboriginal Learning Links ay nagbibigay ng impormasyon tungkol sa pagpili at pagbabayad para sa iyong post-secondary education, pati na ang impormasyon sa on-campus services, child care, at housing.

www2.gov.bc.ca/gov/content/education-training/post-secondary-education/aboriginal-education-training

Impormasyon na ibiniibigay ng Ministry of Advanced Education, Skills & Training tungkol sa mga program at mga serbisyo para sa Indigenous na mga estudyante.

WorkBC.ca/Indigenous

Ang Career Guide for Indigenous People ng B.C. ay nagbibigay ng impormasyon tungkol sa pagpapalano ng karera, employment at training services at resources na available para sa mga Indigenous na naghahanap ng trabaho sa B.C.

fnesc.ca/careerjourneys

Ang Career Journeys First Nations Career Role Model Program ay dinibelop ng First Nations Education Steering Committee at First Nations Schools Association. Ito'y may First Nations Role Models sa iba't-ibang mga larangan ng karera, at layunin nitong itaas ang kamalayan ng mga kabataang First Nations at ng kanilang mga pamilya ukol sa mga posibilidad para sa karera, at upang magpakita ng mga halimbawa ng kung paano i-navigate ang edukasyon at training patungo sa mga karerang iyon.

fnha.ca/what-we-do/health-human-resources/health-careers-guidebook

Ang Health Career Guidebook ay dinibelop ng First Nations Health Authority upang magbigay ng impormasyon sa mga health career para sa First Nations na mga estudyante.

Impormasyon na Makukuha sa Buong Bansa

Mga Programa at Serbisyo ng Pederal na Pamahalaan para sa Mga Kabataan

canada.ca/en/services/youth.html

Impormasyon para sa Kabataan

neds.ca

Impormasyon para sa mga estudyanteng may kapansanan

moneyandyouth.cfee.org

Tungkol sa budgeting at pagpapalano

tgmag.ca/aorg/printmaterials_e.php

Ang The Sixth Messenger ay isang patnubay para sa mga kabataan ukol sa karera at ito'y may iba pang resources sa site.

Resources at mga Program para sa Mga Karera

canada.ca/en/employment-social-development

Website ng pederal na pamahalaan na may access sa mga panrehiyong programa

careersintrades.ca

Impormasyon tungkol sa trades

ccdf.ca

Pambansang ahensiya na may iba't ibang resources, mga libro at suporta

Job Search

jobbank.gc.ca

Isang searchable na website batay sa mga estudyante at youth filter

careerowl.ca

Isang searchable na website para sa mga Canadian na naghahanap ng trabaho

careerbuilder.ca

Isang searchable na website para sa mga Canadian na naghahanap ng trabaho

Edukasyon, Training at Financing

canada.ca/en/employment-social-development/programs/essential-skills.html

Maghanap ng mga ideya kung paano mo maaaring matulungan ang mga teenager na magdibelop ng skills sa bawat isa sa siyam na mahahalagang skills. Maaari mo ring iugnay ang mga ito sa kung ano ang ginagawa ng mga kabataan sa paaralan upang idibelop ang skills para sa mga ispesipikong karera kung saan maaaring interesado sila. Para sa karagdagang impormasyon, tingnan ang Essential Skills website.

schoolfinder.com

Maghanap ng mga paaralan sa Canada

red-seal.ca

Impormasyon para sa training at certification sa trades

scholarshipscanada.com

Searchable na impormasyon ukol sa scholarships

canada.ca/en/employment-social-development/services/student-financial-aid.html

Impormasyon ukol sa post-secondary na pinansiyal na tulong para sa estudyante

canada.ca/en/employment-social-development/services/student-financial-aid/education-savings

Impormasyon tungkol sa grants, bonds, at Registered Education Savings Plans

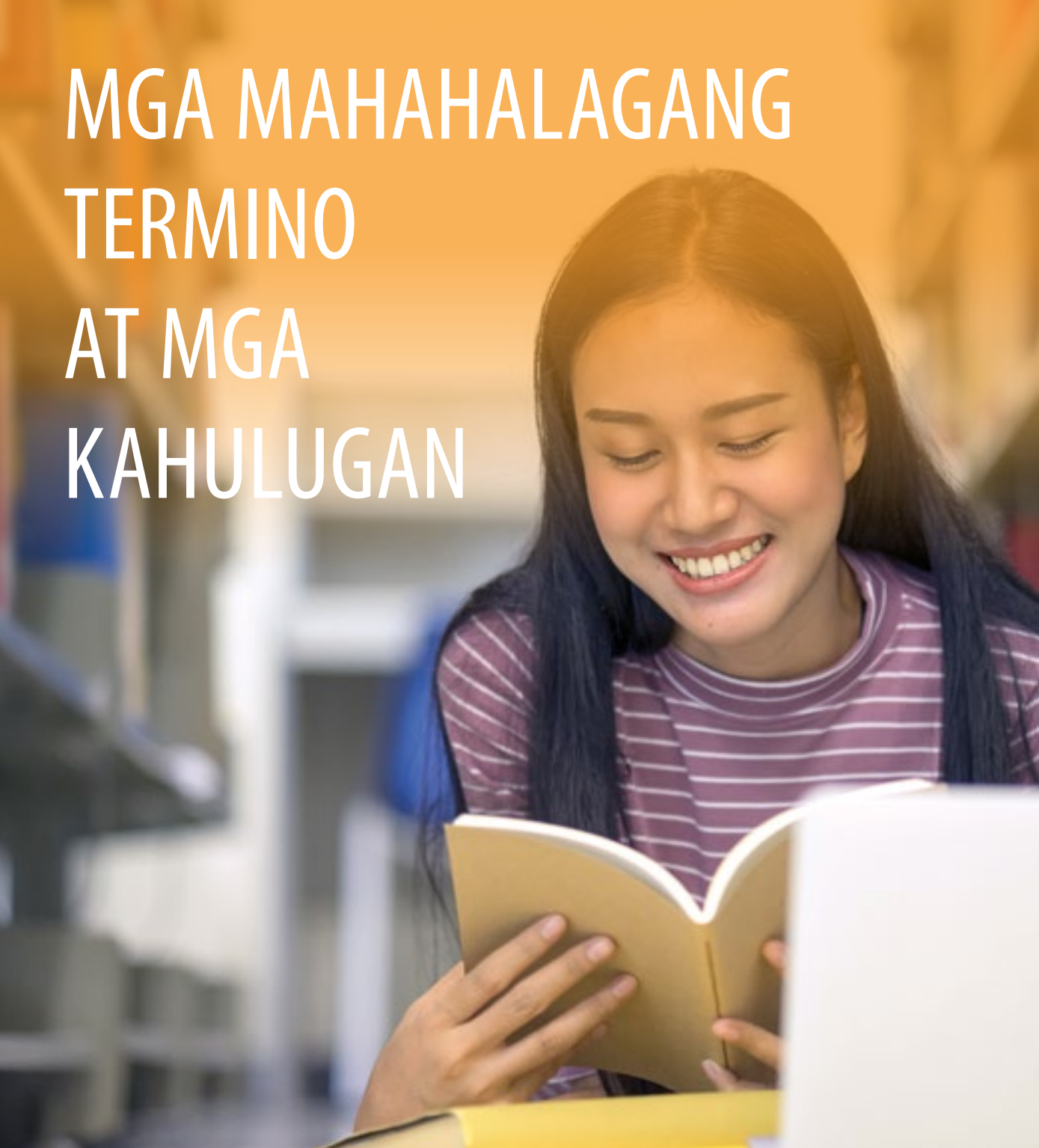
Impormasyon ukol sa Pag-Volunteer at Resources

volunteer.ca

Impormasyon sa volunteering at links sa local resources

MGA MAHAHALAGANG TERMINO AT MGA KAHULUGAN

Adult Basic Education/Adult Upgrading

Kasama sa Adult Basic Education (ABE) ang mga kurso sa literacy, pagbilang, academic skills, academic upgrading at mga program sa paghahanda sa karera na makakatulong sa nakatatanda (adults) na matutunan ang skills at kaalaman upang maka-access ng karagdagang edukasyon, training at trabaho. Ang ABE courses ay hindi kapalit ng isang post-secondary credential. Ang ABE ay maaari ring tawaging Adult Upgrading.

Academic Adviser

Ang academic adviser ay isang taong makakausap gamit ang post-secondary student services; siya'y sasagot ng mga katanungan tungkol sa pagrehistro, pagpili ng kurso, graduation requirements at mga programa.

Admission Requirements

Ang admission requirements ay mga patakaran na binabalangkas ng bawat post-secondary institution para sundin ng mga estudyante upang matanggap sa institution. Maaaring isama sa mga ito ang mga ispesipikong kurso, portfolio ng trabaho, first aid certification, atbp.

Advising

Ang advising ay ang pagrerekomenda ng mga opsiyon na itinuturing na pinakamahusay na naaangkop sa mga pangangailangan ng isang tao. Ang mga tagapayo ay tumutulong sa mga tao na suriin ang mga opsiyon at gumawa ng maalam na mga desisyon.

Advocating

Ang pag-advocate ay ang direktang pakikipag-negotiate sa mga institusyon, mga tagapag-employo o mga ahensiya sa ngalan ng mga tao o mga grupo na maaaring may karagdagang mga hadlang sa pag-access ng mga oportunidad. Halimbawa, ang isang Employment Consultant ay maaaring mag-advocate sa isang tagapag-employo sa ngalan ng isang kliyenteng may kapansanan sa pandinig upang maisaayos ang paggamit ng isang customized na headphone sa trabaho.

Ally

Ang ally ay tinukoy bilang “isang taong nakikipagtulungan sa isa pang tao”, ukol sa mga karera, suporta sa isa pang indibidwal upang makamit nito ang kanyang mga goal at mga layunin.

Apprenticeship

Ang apprenticeship ay isang sistema ng training na kumbinasyon ng on-the-job-learning sa ilalim ng pangangasiwa ng isang tao, nang may maiikling panahon ng pormal na pagtuturo sa classroom. Nakakakuha ng certification sa trades pagkatapos ng apprenticeship.

Assessing/Assessment

Ang pagtatasa ay ang unang hakbang sa pagkolekta ng impormasyon at pagtukoy ng mga pangangailangan. Kasama sa pagtatasa ang pangangalap ng impormasyon, pagtukoy sa mga isyu at paglilina ng personal at environmental resources. Ang pagtatasa ay nakakatulong sa mga tao na dagdagan ang kamalayan sa sarili (self-awareness), maunawaan ang kanilang career development, magtatag ng mga layunin sa trabaho, at matupad ang mga layuning balansihin ang pag-aaral at/o buhay; ito rin ay nagbibigay ng pundasyon para kumilos.

Bursary

Ang bursary ay isang non-repayable award na ibinibigay sa mga estudyante ng post-secondary batay sa pag-aseso ng pinansyal na pangangailangan nito.

Career

Ang career ay isang konsepto ng pamumuhay kung saan may trabaho, pag-aaral at libangan, na siyang ginagawa ng isang tao sa buong buhay niya. Ang mga karera ay natatangi sa bawat tao at ito'y dynamic at nagbabago sa buong buhay. Kasama sa mga karera ang kung paano binabalanse ng tao ang kanilang mga may bayad at walang bayad na trabaho at ang kanilang personal na buhay. Ginagamit din ng WorkBC.ca ang salitang “karera” upang tukuyin ang isang okupasyon o propesyon.

Career Counselling

Ang career counselling ay tumutukoy sa isang proseso na nagbibigay-diin sa kamalayang-pansarili at pag-unawa. Ito ay tumutulong sa mga taong magdibelop ng isang kasiya-siya at makabuluhang direksyon sa buhay/trabaho bilang isang batayan na pumapatnubay sa kanilang pag-aaral, mga desisyon sa trabaho at mga pagbabago. Tumutulong din ito sa kanila na tumugon sa mga pagbabago sa trabaho at kapaligiran sa kanilang buong buhay.

Career Counsellor

Ang Career Counsellor ay nagbibigay ng payo sa edukasyon, karera at personal domains. Tumutulong ang Career Counsellor sa mga tao na pahasayin ang kanilang kamalayang-pansarili, magdibelop ng direksyon sa buhay /trabaho, dagdagan ang pag-unawa sa pag-aaral at mga oportunidad sa trabaho, at pamahalaan ang pag-aaral, trabaho at mga pagbabago.

Career Development

Ang career development ay isang buong-buhay na proseso ng pamamahala ng pag-aaral, trabaho at mga pagbabago. Ang proseso ay tumutulong sa mga taong gumawa ng mga desisyon at umakma sa mga nagbabagong pangyayari at mga priyoridad.

Career Development Practitioner

Ang Career Development Practitioner ay isang termino na tumutukoy sa lahat ng anumang direktang service provider sa larangan ng career development.

Career Educator

Ang isang Career Educator ay nakikipagtulungan sa mga estudyante sa mga educational setting upang tulungan silang palawakin ang kanilang kaalaman sa career development, kanilang skills, at experience. Tumutulong sa mga kabataan at adults ang mga career educator na itatag ang kanilang mga karera sa pamamagitan ng pagkuha ng kakayahang malaman, piliin, at magplano para sa pag-aaral, trabaho at iba pang mga tungkulin sa buhay.

Career Information

Ang impormasyon tungkol sa karera ay impormasyon na may kaugnayan sa mundo ng trabaho. Ito'y maaaring magamit sa proseso ng career development (halimbawa, ang availability ng training, katangian ng trabaho, kalagayan ng mga manggagawa sa iba't-ibang mga trabaho).

Career Information Specialist

Ang isang Career Information Specialist (CIS) ay tumutulong sa mga kliyente na humanap ng kaugnay na impormasyon na kakailanganin para gumawa ng mga desisyon ukol sa karera. Tinutukoy, pinamamahalaan, at binibigyang-kahulugan ng CIS ang impormasyon sa karera para sa

kanyang mga kliyente. Kabilang dito ang mga pambansa at pandaigdig na labour market, edukasyon, okupasyon at resources sa paghanap ng trabaho.

Career Path

Ang career path ay tumutukoy sa mga serye ng mga tungkulin sa trabaho, mga okupasyon o mga trabaho ng isang tao ayon sa kanyang sariling desisyon at pagkakataon habang umuunlad siya sa kanyang karera.

Certification

Ang certification ay ang pag-issue ng isang pormal na dokumento na nagpapatunay sa natutunang skills, kaalaman at kakayahan na mayroon ang taong may hawak ng certification; madalas na nakukuha ito oras na nakompleto ang kinakailangang education/training.

Coach

Ang Coach na nagtratrabaho sa larangan ng pagpapalano ng karera ay isang patnubay, helper, taga-suporta, taong naghihikayat, at isang partner. Hindi siya nagpupumilit at hindi rin siya isang direktor. Ang coaching ay ang proseso ng pagiging isang ally upang makatulong na patnubayan ang isang tao upang matupad nito ang kanyang sariling mga ideya, makakuha ito ng mga karanasan habang natututo, at matupad ang mga layunin at mga desisyon.

Competency

Ang competency ay ang kakayahang gawin nang mahusay ang mga ispesipikong gawain at madaling umakma sa mga aktibidad ng iba't-ibang mga trabaho. Ang mga halimbawa nito ay:

- Social – ang kakayahang makipagtulungan sa mga tao upang makamit ang mga layunin
- Complex problem-solving – ang kakayahang makalutas ng bago at hindi madaling problema sa komplikadong setting sa tunay na mundo
- Resource management – ang kakayahang mahusay na makapag-allocate ng resources

Co-op Education

Ang co-op education ay tumutukoy sa co-operative education, o isang programa kung saan pinagsasama

ang work experience sa field ng estudyante, habang ang estudyante ay nag-aaral. Sinasalamang ng terminong ito ang co-operative na relasyon ng mga estudyante, mga paaralan, at mga tagapag-empleso sa isa't-isa. Ang relasyon na ito ay nagpapahintulot sa mga estudyante na ihalili ang kanilang mga panahon para sa pag-aaral at sa pagtatrabaho.

Demographics

Ang demographics ay tumutukoy sa mga pisikal na katangian ng isang populasyon, halimbawa, edad, kasarian, marital status, laki ng pamilya, edukasyon, geographic na lokasyon, at okupasyon.

Distance Education

Kasama sa distance education ang anumang pagtuturo kung saan hindi kinakailangan ang harapang interaksyon ng estudyante at ng instructor sa isa't-isa; pangunahing ginagamit ng distance education ang Internet.

Employment Counselling

Ang employment counselling ay tumutukoy sa proseso ng paglutas ng problema habang tinutugunan ang isa o higit pa sa mga sumusunod: pagdedesisyon tungkol sa karera/okupasyon; pagpapahusay ng skills; paghanap ng trabaho, at pagpapanatili ng trabaho.

Employment Counsellor

Ang isang Employment Counsellor ay nakikipagtulungan sa mga tao upang tasahin ang kanilang mga pangangailangan na may kaugnayan sa paggawa ng mga desisyon, paghanap ng trabaho, training, at pagpapanatili ng trabaho. Ang layunin ay ang matulungan ang mga kliyenteng mapabuti ang kanilang employability at self-sufficiency sa labour market.

Essential Skills

Ang essential skills ay ang skills na kinakailangan para sa trabaho, pag-aaral, at para sa buhay. Ang mga ito ang pundasyon para matutunan ang iba pang skills at binibigyan nito ang mga tao ng kakayahang magbago rin habang sila'y nagtatrabaho, at umangkop sa mga pagbabago. Ang siyam na mahahalagang skills ay ang:

- Pagbasa
- Paggamit ng Dokumento
- Pagbilang
- Pagsulat
- Pasalitang Komunikasyon
- Pagtatrabaho kasama ng Iba
- Patuloy na Pag-aaral
- Skills sa Pag-iisip
- Paggamit ng Computer

Formal Learning

Ang formal learning ay edukasyon, training o development. Ito'y kadalasang sistematiko at ibinibigay sa pamamagitan ng isang institusyon na siyang kinikilala sa anumang paraan o may credentials.

Globalization

Ang globalization ay isang bagay na sumasaklaw o umaaplay sa buong mundo. Ang globalization ng kalakalan ay nangangahulugan na mas maluwag at mas matindi ang kalakalan sa buong mundo, lampas ng mga pambansang hangganan o borders.

Grants

Ang grants ay non-repayable na mga pondong binabayaran ng pamahalaan, isang post-secondary institution o isa pang organisasyon sa isang taong tumatanggap. Ang grants ay karaniwang iginagawad batay sa pinansiyal na pangangailangan o iginagawad sa mga taong nangangailangan ng espesyal na financial assistance.

Guidance Counsellor

Ang isang guidance counsellor ay empleyo ng isang school board, elementary o secondary school. Siya'y nagbibigay ng patnubay sa mga estudyante tungkol sa mga isyung personal at may kinalaman sa pag-aaral. Ang focus ay karaniwang nasa post-secondary education at mga

pagpipiliang training at paminsan-minsan sa mga bagay na may kinalaman sa pagtatrabaho matapos mag-aral.

Informal Learning

Ang informal learning ay ang pagkamit ng skills at kaalaman mula sa pansariling pag-aaral, pagboboluntaryo, pagbiyahe, hobbies, at iba pa. Ang pag-aaral na ito ay karaniwang hindi kinikilala at 'di binibigyan ng mga institusyon ng credentials.

Interests

Ang interests o mga hilig ay mga bagay na nasisiyahan kang gawin. Kasama sa mga ito ang mga aktibidad, hobbies at mga subject o paksa. Kabilang sa ilang mga halimbawa ang sports, musika, sining, at mga paksa tulad ng science o fashion.

Internship/Externship

Ang isang internship/externship ay isang pansamantala at project-oriented na sinusuperbisyong on-the-job-learning kung saan ang intern ay may ispesipikong mga layunin sa pag-aaral. Maaari itong may bayad o walang bayad.

Job

Ang job o trabaho ay isang may bayad na posisyon kung saan kinakailangang ang tao ay may ispesipikong mga katangian, skills, experience, o training. Ang mga gawain sa trabaho ay maaaring gawin sa isang lugar ng trabaho, sa isang kompanya, home office, o ibang lugar, kabilang ang isang uri ng transportasyon. Ang boluntaryong trabaho ay walang bayad na posisyon, pero maaaring may kaunting bayad ito para sa mga may kinalamang gastos.

Job Shadowing

Ang job shadowing ay isang aktibidad sa aktibidad ng career exploration kung saan sinusundan ng isang estudyante ang isang empleyadong manggagawa upang higit niyang matutunan kung ano ang kanyang trabaho. Ang aktibidad na ito na walang credit ay madalas na isinasama sa curricular learning.

Labour Market Information

Ang labour market information ay nagbibigay ng data tungkol sa labour market, kabilang ang mga aspeto tulad ng trabaho, sahod, skills at mga kwalipikasyon, job openings at

mga kondisyon sa trabaho. Ang impormasyon ay maaaring historical, kasalukuyan o projected. Ito ay maaaring mag-focus sa mga okupasyon, mga industriya, mga rehiyon, at demographics ng labour force.

Life Skills Coach

Ang isang Life Skills Coach ay tumutulong sa mga tao na mapahusay ang kanilang komunikasyon, relasyon sa ibang tao, at paglutas ng problema. Tinuturo ng coach ang learning experiences para matulungan niya ang kanyang mga kliyente na matugunan ang mga isyung may kaugnayan sa mga relasyon, pamilya, trabaho, karera, komunidad at paglilibang.

Lifelong Learning

Ang lifelong learning ay pag-aaral para sa habang-buhay, at

ito'y nakukuha sa iba't-ibang mga panahon at lugar. Kung tutuusin, ito'y isang interconnected web ng iba't-ibang uri ng pormal at 'di-pormal na edukasyon at training na naglilingkod sa kapwa mga layunin sa buhay at trabaho.

Mentoring

Ang mentoring ay kapag ang isang indibidwal ay nag-aalok ng suporta sa ibang tao upang ito'y matuto. Ang isang mentor ay may kaalaman at karanasan sa isang area at ibinabahagi niya ito sa taong mine-mentor. Halimbawa, ang isang bihasang guro ay maaaring mag-mentor sa isang estudyanteng guro o nagsisimula pa lamang na guro.

Non-Standard Employment

Ang mga part-time, contract at temporary work ay mga karaniwang halimbawa ng non-standard employment.

Ang iba pang mga halimbawa nito ay telecommuting, remote field work, at "own-account" self-employment (ang pagbebenta ng mga tao sa goods o services; ang mga taong ito ay hindi nag-eempleyo ng ibang mga manggagawa.

Occupation

Ang okupasyon o trabaho ay isang grupo ng mga trabaho o mga uri ng trabaho na may magkakatulad na skills at mga responsibilidad. Ang mga uri ng trabaho ay klasipikado batay sa skill o traning na kinakailangan upang gawin sila, at sa mga ispesipikong katangian ng trabaho. Ang mga halimbawa ng mga okupasyon ay health-care worker, guro sa paaralan, electrician, at abogado.

Occupational Information

Inilalarawan ng occupational information ang mga tungkulin, skill levels, kakayahan, physical activities, environmental conditions, mga kailangang education/training, at mga tagapag-empleyo. Ito'y nagbibigay rin ng datos ukol sa mga industriya, mga suweldo, job openings, at outlook.

On-the-Job Training

Ang on-the-job training ay tumutukoy sa patuloy na training para sa mga manggagawa habang sila'y nasa trabaho. Kabilang dito ang staff development sa business at maaaring masakop nito ang lahat mula sa literacy training hanggang sa management training. Ang karamihan ng training programs ay naaakma sa isa sa mga sumusunod na pangkalahatang uri ng training activity: technical skills training, organizational skills training, o basic skills training.

Personality o Personal Style

Ang personality ay ang mga katangian ng isang tao, motibasyon, mga pangangailangan, drive, attitude at diskarte sa mga aktibidad at outlook. Ang iyong diskarte sa iyong buhay, ang iyong edukasyon, development, at mga karanasan, ang siyang bumubuo sa iyong personal style.

Post-Secondary

Ang formal post-secondary programs ay pinaka-madalas na mga kolehiyo, institutes, mga unibersidad at mga private

Values

Ito ang mga bagay na mahalaga para sa iyo sa iyong buhay at karera; ang mga ito ay mga bagay na lubos na mahalaga sa iyo. Isaalang-alang ang iyong mga personal na pinahalagahan dahil sila'y mahalaga kapag gumagawa ng desisyon tungkol sa mga karera.

education/training institution.

Prior Learning Assessment and Recognition

Ang Prior Learning Assessment and Recognition ay isang sistematikong proseso. Kinikilala, dinodokumento, inaaseso, at nalalaman nito ang competencies (skills, kaalaman) na dinibelop sa pamamagitan ng pormal at 'di-pormal na pag-aaral. Maaaring kabilang dito ang work experience, training, pansariling pag-aaral, pagboboluntaryo, pagbihaye, at hobbies. Ang recognition ay maaaring gamitin para sa requirements ng isang academic o training program, occupational certification, o labour market entry.

Profession

Ang profession o propesyon ay isang occupation na nangangailangan ng espesyal na skills at advanced training.

Red Seal

Isang pambansang nakarehistrong trademark na pinagtibay para sa Interprovincial Standards Program; ito'y tanda ng interprovincial qualifications ng mga taong nasa trade at ng taong nasa journey person na antas. Ito ay isang pasaporte na nagbibigay-pahintulot sa may hawak na magtrabaho kahit saan sa Canada nang walang karagdagang examinations.

Scholarship

Ang mga scholarship ay iginagawad halos sa lahat ng academic achievements ngunit ang ilan ay maaaring mangailangan ng iba pang area tulad ng leadership, serbisyo sa komunidad, artistic endeavors, at sports.

Sector

Ang sector ay ang pag-grupo ng mga industriya na gumagawa ng magkakatulad na produkto o services. Halimbawa, dahil magkakatulad ang logging, wood, at paper industries, sila'y karaniwang grinugrupo sa tinatawag na Forestry and Logging with Support Activities sector.

Skills

Ang skills ay ang iyong mga kakayahan na gawin ang mga gawain dahil sa iyong kaalaman, natutunan, o practice. Tingnan ang Essential Skills para sa ilang mga halimbawa.

Student loan

Ang student loans ay inaalok ng pederal at pangprobinsiyang pamahalaan. Tingnan ang studentaidbc.ca para sa karagdagang impormasyon. Kung ikaw ay may dependents o galing sa isang pamilya na mababa ang kita, ang bahagi ng iyong pagpopondo ay maaaring sa anyo ng grant na hindi mo na kailangang bayaran.

Trend

A trend ay isang pang-matagalang pagbabago sa direksyon – sa lipunan, ekonomiya, demographics, teknolohiya, edukasyon, o organisasyon. Malawak ang sakop nito at nakikilala ito gamit ang iba't-ibang sources. Ang trends ay mayroong isang traceable history at binabago nito ang mga kilalang kondisyon.

Values

Ito ang mga bagay na mahalaga para sa iyo sa iyong buhay at karera; ang mga ito ay mga bagay na lubos na mahalaga sa iyo. Isaalang-alang ang iyong mga personal na pinahalagahan dahil sila'y mahalaga kapag gumagawa ng desisyon tungkol sa mga karera.

Work

Ang work o trabaho ay isang pangkat ng mga aktibidad na may isang inaasahang pangkat na mga resulta. Kung maaari, ang mga tao ay makakakuha ng personal na kasiyahan mula sa kanilang trabaho at makakapag-contribute sa isang mas malaking layunin. Ang trabaho ay hindi laging nakatali sa may bayad na trabaho. Maaaring pabutihin ng mga tao ang kanilang skills at maaari silang makakuha ng kasiyahan sa mga walang bayad na aktibidad, tulad ng pagboboluntaryo at hobbies. May bayad man o wala, ang trabaho ay malaking pundasyon ng career development.

Kontakin kami:

Kailangan mo ba ng impormasyon kung saan makakakuha ng resources sa pagpapalano ng karera? Kontakin ang WorkBC sa wbcinfo@gov.bc.ca.

Ang proyektong ito ay pinondohan ng Pamahalaan ng Canada at ng Probinsiya ng British Columbia.

Copyright © 2018, Probinsiya ng British Columbia.

Hinango nang may pahintulot mula sa Canadian Career Development Foundation guide, *Isang Career Development Resource para sa mga Magulang: Tumutulong sa mga magulang na tuklasin ang papel na ginagampanan ng coach at ally* na unang dinibelop sa pamamagitan ng Canadian Career Consortium at ng Canada Career Information Partnership.

Kontakin ang information@ccdf.ca o bisitahin ang ccdf.ca para sa anumang mga katanungan tungkol sa Canadian Career Development Foundation guide.

WorkBC